

kehitys utveckling

TOUKOKUU 2.2018

AFROMILJARDÖÖRIT

Nigerialainen Aliko Dangote on Afrikan rikkain mies yli 10 miljardin euron omaisuudellaan. Hänen varallisuutensa perustuu sementtibusinekseen.

4 MAAILMAN MAKASIINI KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA**11 PÄÄKIRJOITUS****12 AFRIKKA: MANTEREEN HARVAT MILJARDÖÖRIT**

Kehittyisikö Afrikan talous nykyistä nopeammin, jos mantereella olisi enemmän todella rikkaita ihmisiä?

Taloustieteilijät vastaavat. KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

18 AFRIKKA USKALTA HAASTAA EUROOPAN

Afrikkalaiset vaativat eurooppalaisilta tasavertaisuutta mantereiden väliseen yhteistyöhön, kirjoittaa tutkija Eva Nilsson.

20 TUKEA YRITYSTOIMINNAN ERI VAIHEISIIN**24 LUKUTAITOPELIN PITKÄ****MATKA LUOKKAHUONEISIIN** KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

Suomalaisella Ekapelillä sambialaiset lapset oppisivat lukutaidon alkeet viidessä tunnissa. Menee kuitenkin vuosia ennen kuin peliä pelataan paikallisilla kielillä.

26 MADAGASKAR: VANILJAN KARVAS MAKUKEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA**34 VIRO: KEHITYSAPU PURKAA NEUVOSTOLIITTOA****36 RAUHAN MADAME**

Kriisinhallintakeskuksen johtaja **Kirsi Henriksson** tottui Irakissa heräämään kapinallisten rakettitulle. Siitäkin huolimatta siviilikriisinhallinta on hänen mielestään harmaata puurtamista.

40 PINNALLA

Kansainväliset kehitysjärjestöt uudistavat toimintatapojaan kehitysmaissa.

42 VAPAALLA KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

Somaliassa tytöt pelaavat koripalloa ja murtavat sukupuolirooleja.

48 SUOMI TEKEE

Ensimmäistä kertaa Euroopan unioni rahoittaa suomalaista kehitysyhteistyöhanketta. Nepalín Keskilännessä rakennetaan vesijärjestelmiä ja parannetaan ruokaturvaa.

50 TULIAISET

Lumi Young oppi Gazassa sen, miten työyhteisö saadaan toimimaan.

51 SARJAKUVA

Valtaosa maailman vaniljasta kasvatetaan Madagaskarilla Afrikassa. Vaikka se on sahramin jälkeen toiseksi kallein mauste maailmassa, sen viljelijät elävät köyhyydessä. Vaniljan tuotantoon liittyy riistoa, lapsityötä ja rikollisuutta. Viljelmiä ryöstetään, eikä varastettua vaniljaa voida jäljittää. Osa viljelijöistä on turvautunut omankädenoikeuteen ja tappanut vaniljavarkaita.

KUVA JESPER KLEMEDSSON

KANNEN KUUVITUS OLLI ÖSTERBERG

KUVA LIISA TAKKALA

Ranska ja ranskan kieli ovat muovanneet **Kirsi Henrikssonin** työuraa ja elämää teini-ikäisestä lähtien. Ensin kieli avasi tutkijauran yliopistolla, sen jälkeen mahdollisuuden siviilikriisinhallinnan tehtäviin maailmalla. Nyt hän johtaa Kriisinhallintakeskusta Kuopiossa.

S. 36

Miten Suomi vastaa koulutus kriisiin?

Suomi ei ole koulutuksen suurvalta kehitys yhteistyössä, mutta se voisi nousta sellaiseksi.

”ÄSKETTÄIN järjestetyssä Global Forum on Education -koulutusalan tapahtumassa ihmeteltiin Suomen poissaoloa. Tuskin kukaan olisi haikailut Suomen perään, ellei se olisi maailmalla niin tunnettu hyvästä koulutuksesta”, sanoo Ritva Reinikka, menestyksekkään uran Maailmanpankin tehnyt ekonomisti.

Nykyisin Reinikka toimii vapaana konsulttina ja laatii ulkoministeriön toimeksiannosta selvitystä siitä, miten Suomi voisi osallistua kehitysmaiden perusopetuksen laatukriisin ratkaisemiseen. Reinikka tekee selvitystä yhdessä kasvatustieteen professori emerita Hannele Niemen ja opetusneuvos Jukka Tulivuoren kanssa. Selvitys valmistuu kesän kuluessa.

Koulunkäynti on yleistynyt 2000-luvulla myös kehitysmaissa. Tilanne on heikoin Afrikassa, mutta sielläkin neljä viidestä peruskoululaisesta lapsesta aloittaa alkuopetuksen. Viime vuosina on kuitenkin havahduttu siihen, että kouluissa opitaan aivan liian vähän.

”Nigeria on kuvaava esimerkki. Vaikka jokainen nigerialainen tyttö kävisi peruskoulua kuusi vuotta, naisten lukutaidottomuus laskisi vain 58 prosentista 53 prosenttiin. Niin huonosti Nigerian kouluissa opitaan”, Reinikka kertoo.

Maailmanpankin vuosittain julkaisema kehitysraportti listasi viime syksynä hälyttävän huonoja oppimistuloksia myös Etelä-Aasiasta ja Latinalaisesta Amerikasta.

KANSANKYNTTILÄT LOISTAVAT POISSAOLLOLLEEN

Suomi on viime vuosina painottanut koulutusalan kehitys yhteistyössä melko tarkasti rajattuja teemoja, kuten omakielistä opetusta

Teiniäidit ovat päässeet takaisin kouluun Maailmanpankin Keeping girls in school-ohjelman avulla Sambian kuparivyöhykkeellä Shimukunamissa.

JOHANNA ERLIÖNSALO

”EIVÄT OPETUSALAN IHMISET VÄLTÄMÄTTÄ HALUA KESKUSTELLA KOULUTUKSEN KEHITTÄMISESTÄ RUOTSALAISTEN, SAKSALAISTEN TAI VENÄLÄISTEN VAAN NIMENOMAAN SUOMALAISTEN KANSSA.”

ja vammaisten lasten inklusiivista opetusta, jossa he opiskelevat muiden lasten kanssa samassa luokkahuoneessa.

”Monissa kehitysmaissa opetus on kuitenkin niin huonolla tolalla, että lapset eivät opi ylipäätään mitään. Miten se voisi onnistua erityislapsilta?” Ritva Reinikka kysyy.

”Mosambikissa Suomi on tukenut ansiokkaasti äidinkielistä opetusta. On silti samantekevää, millä kielellä opetetaan, jos opettajat ovat läsnä luokassa alle puolet oppituntien kestosta. Näin tapahtuu Mosambikissa.”

Reinikan mielestä Suomenkin on ryhdyttävä ratkaisemaan suuria, järjestelmätason kysymyksiä. Raportin toimeksiannossa selvityshenkilökolmikolta odotetaan suosituksia siitä, millä aloilla Suomella on erityistä annettavaa ja miten opetusalan kehitys yhteistyö tulisi Suomessa järjestää nykyistä paremmin.

SUOMEN PERUSKOULU EI OLE ”VIENTITUOTE”

Suomen maine koulutuksen suurvaltana perustuu hyvään menestykseen peruskoululaisten osaamista mittaavissa PISA-tutkimuksissa. Vaikka Suomen sijoitus on heikentynyt 2000-luvun alun huippuvuosista, ”PISA-turisteja” eli eri maiden opetusministeriä ja alan muita ryhmiä vieraillee Suomessa yhä sankoin joukoin tutustumassa perusopetusjärjestelmään.

Ritva Reinikka myöntää, ettei suomalaista peruskoulua voi sellaisenaan viedä kehitysmaihin. Koulujen ja opettajien suuri itsemäärämis-oikeus, joka on olennainen osa suomalaista järjestelmää, voisi kehitysmaailoissa jopa heikentää entisestään oppimistuloksia.

Reinikan mielestä Suomella olisi kuitenkin mahdollisuus nousta kokoaan suuremmaksi

toimijaksi opetusalan kehitys yhteistyössä.

”Eivät opetusalan ihmiset välttämättä halua keskustella koulutuksen kehittämisestä ruotsalaisten, saksalaisten tai venäläisten vaan nimenomaan suomalaisten kanssa.”

Suomen nykyistä laajempi osallistuminen maailman koulutuskriisin ratkaisemiseen riippuu myös rahasta. Reinikan mukaan Suomi ei esimerkiksi osallistunut Global Forum on Education-tapahtumaan, koska niukat kehitys yhteistyövarat eivät olisi mahdollistaneet uusia taloudellisia sitoumuksia.

Ensi kevään eduskuntavaalien jälkeen poliitikot joutuvat hallitusneuvotteluissa pohtimaan opetusalan ja ylipäätään kehitys yhteistyön määrärahojen tasoa. Reinikan työryhmän raportti antanee heille ajattelemisen aihetta.

PASI NOKELAINEN

KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

SUOMI

MITTARIT KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN

SUOMEN on vähennettävä muiden muassa energian ja luonnonvarojen kulutusta nykyistä kestävämmälle tasolle, jos se aikoo päästä YK:n kestävä kehityksen ohjelman eli Agenda 2030:n tavoitteisiin vuoteen 2030 mennessä.

Tavoitteiden toteutumista seurataan Tilastokeskuksen kehittämällä mittareilla, jotka perustuvat YK-maiden yhteisiin periaatteisiin.

Agenda 2030 sisältää 17 ympäristöön, talouteen ja sosiaaliin kysymyksiin liittyvää tavoitetta ja 169 alatavoitetta. Niiden seurantaan tarvitaan peräti 240 mittaria.

Tilastokeskuksen mukaan urakka on melkoinen. Vain kolmasosa mittareiden tarvittavista tiedoista saadaan nykyisistä tilastolähteistä. Kolmasosa mittareista on kehitettävissä kohtuullisella työllä, mutta kolmasosaan mitattavista asioista ei ole vielä vakiintuneita käytäntöjä.

TASA-ARVOPALKINTO

Turvaa tytöille ja naisille

”NYT VOIMME toteuttaa pitkäaikaisen unelmani ja perustaa Nigeriin maan ensimmäisen turvakodin väkivallasta kärsiville naisille”, kertoo nigeriläisen SOS-järjestön puheenjohtaja Mariama Moussa.

Unelma toteutuu 150 000 euron arvolla tasa-arvopalkinnolla, jonka Suomen hallitus perusti viime vuonna satavuotiaan Suomen kunniaksi.

Ensimmäisenä palkinnon sai Saksan liittokansleri Angela Merkel, joka ohjasi rahat tasa-arvotyöhön Nigerissä.

Moussan johtama SOS on jo 20 vuotta auttanut väkivallan uhreiksi joutuneita tyttöjä ja naisia. Järjestöllä on kahdeksan toimipistettä eri puolilla maata. Se tekee läheistä yhteistyötä viranomaisten, muiden kansalaisjärjestöjen, paikallisten päätäjien ja kirkollisten johtajien kanssa.

”Vielä 15 vuotta sitten naisiin kohdistuva väkivalta oli aiheena täysi tabu. Naiset pelkäsivät ja häpesivät puhua siitä. SOS-

ELLA KVINENIYINK

Nigeriläisen Mariama Moussan SOS-järjestö auttaa väkivallan uhreiksi joutuneita naisia ja tyttöjä.

järjestön perustaminen rikkoi hiljaisuuden”, Moussa sanoo.

”Sukupuolten tasa-arvoon on vielä pitkä matka. Tällä matkalla tarvitsemme todella naisten ja tyttöjen turvakotia, joka nyt voidaan perustaa.”

Tasa-arvopalkinto jaetaan joka toinen vuosi henkilölle tai toimijalle, joka on edistänyt sukupuolten tasa-arvoa kansainvälisesti merkittävällä tavalla. Valtioneuvosto myöntää palkinnon, jonka saajaa ehdottaa riippumaton palkintolautakunta. Palkinto rahoitetaan kehitys yhteistyövaroista.

SANANVAPAAUS

TAKAPAKKIA SUOMEN KUMPPANIMAISIA

SUOMEN sijoitus putosi tänä vuonna jo toista vuotta peräkkäin lehdistönvapautta kuvaavassa kansainvälisessä vertailussa.

Kovin hyvin ei mene Suomen kehitysyhteistyön kumppanimailakaan, kertoo Toimittajat ilman rajoja -järjestön tuore raportti.

Tämän vuoden vertailussa Tansania putosi peräti kymmenen pykälää alaspäin edellisvuoteen verrattuna. Maa on nyt 180 valtion vertailussa sijalla 93.

Tansanian tiedotusvälineiden toiminta rajoittavat monet lait, mutta presidentti **John Magufulin** valtakaudella viranomaisten ote on kiristynyt entisestään. Toimittajat ilman rajoja -järjestön mukaan viime vuonna ainakin neljän sanomalehden julkaiseminen kiellettiin. Hallituksen arvostelu sosiaalisessa mediassa voi puolestaan johtaa sakkoihin tai jopa vankeusrangaistuksiin.

Raportin mukaan sananvapaustilanne koheni Suomen yhteistyömaista vain Sambiassa ja Afganistanissa.

KUMPPANIMAIDEN SIOJITUS PRESS FREEDOM INDEX 2018 -VERTAILUSSA JA MUUTOS EDELLISVUOTEEN

Tansania	93	-10
Myanmar	137	-6
Nepal	106	-6
Mosambik	99	-6
Kenia	96	-1
Vietnam	175	0
Etiopia	150	0
Somalia	168	-1
Sambia	113	+1
Afganistan	118	+2

Lähde: Toimittajat ilman rajoja -järjestö

KIRKON ULKOMAANAPU

Kansainvälinen rahoitus viisinkertaistunut

KIRKON Ulkomaanavun (KUA) rahoitus kansainvälisistä lähteistä on viisinkertaistunut viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana.

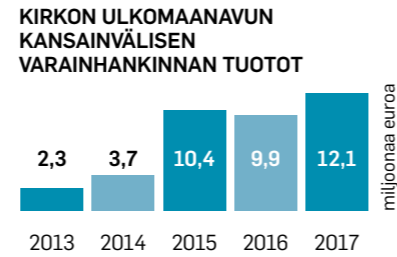
Viime vuonna ulkomainen rahoitus nousi jo 12,1 miljoonaan euroon, mikä on noin neljännes järjestön kokonaisbudjetista.

Suurimpiin kansainvälisiin rahoittajiin lukeutuvat YK-järjestöt, Euroopan unioni sekä EU:n humanitaarisen avun toimisto ECHO. KUA saa hankkeisiinsa rahaa myös ACT Alliancelta, joka on kirkollisten toimijoiden kansainvälinen yhteenliittymä.

Kansainvälisellä rahoituksella KUA toteuttaa kehitysyhteistyö- ja humanitaarisen avun hankkeita.

Esimerkiksi Nepalissa KUA rakensi yli 300 koulua vuoden 2015 maanjäristyksessä tuhoutuneiden tilalle YK:n lastenrahasto Unicefin tuella. Pohjois-Ugandassa KUA järjestää puolestaan Etelä-Sudanin konfliktin pakolaisille koulutusta YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n rahoituksella.

➔ Lue kansainvälisten kehitysjärjestöjen toimintatapojen muutoksista sivulta 40.

BANGLADESH

POIS PERÄNPITÄJIEN PORUKASTA

BANGLADESH on ensi kertaa täyttänyt YK:n ehdot, jotka mahdollistavat nousun vähiten kehittyneiden maiden kastista eli LDC-maiden (Least Developed Countries) ryhmästä. Yksi ehdoista on, että henkeä kohden laskettu kansantuote on vähintään 1 230 Yhdysvaltain dollaria.

Bangladesh on yltänyt 1 274 dollariin. Talouskasvu on nostanut 160 miljoonan asukkaan maassa 50 miljoonaa ihmistä köyhyydestä. Köyhien osuus on laskenut 1990-luvun 44 prosentista nykyiseen 24 prosenttiin.

Bangladeshin pääkaupungissa Dhakassa juhlittiin maaliskuussa maan kehitystä.

Parhaita saavutuksia ovat lähes kaikkien lasten saaminen koulutulle ja ravitsemustason kohoaminen. Myös lapsikuolleisuus ja aikuisten lukutaidottomuus ovat vähentyneet merkittävästi.

Jos kehitys jatkuu nykyisenä, Bangladesh saa uuden luokituksen vuonna 2024. Se uhkaa viedä noin kahdeksan prosenttia maan vientituloista, sillä tullimaksut nousevat varsinkin Euroopan unionissa. LDC-mailla on oikeus tuoda EU-alueelle tullivapaasti lähes kaikkia tuotteita. (IPS)

MARK OULALDE/IPS

AFRIKKA

Eriarvoisuus jyllää

KYMMENEN Saharan eteläpuolisen Afrikan valtioita mahtuu listalle, joka käsittää 19 maailman eriarvoisinta maata. Listan kärjessä on Etelä-Afrikka, YK:n kehitysohjelma UNDP kertoo.

Selvitys katsoi 29 Afrikan maata. Myönteistä oli se, että vuosina 1991–2011 tulot kutistuivat 17 maassa, joista parhaina mainitaan Norsunluurannikko, Mauritius ja Ruanda. Samaan aikaan tulot kasvoivat 12 valtiossa. (IPS)

➔ Lue artikkeli Afrikan miljardööreistä sivulta 12.

INTIA

IHMISKAUPPIAILLE KOVEMMAT RANGAISTUKSET

IHMISKAUPIASTA odottaa pian vähintään seitsemän vuoden vankeustuomio Intiassa riippumatta siitä, onko uhri myyty kerjäläiseksi, avioliittoon, prostituoiduksi vai muuhun työhön. Hallituksen lakiesityksen uskotaan menevän läpi parlamentissa.

”Laki on voitto niille 1,2 miljoonalle ihmiselle, jotka osallistuivat viime vuonna sitä vaatineeseen marssiin”, sanoo mielenilmauksen järjestänyt **Kailash Satyarthi**.

Satyarthi jakoi vuoden 2014 Nobelin rauhanpalkinnon pakistanilaisen **Malala Yousafzain** kanssa.

Maailman orjuusindeksin mukaan Intiassa oli vuonna 2016 yli 18 miljoonaa

NEETA LAL/IPS

Intiassa köyhät lapset joutuvat helposti ihmiskauppioiden käsiin ja sitä kautta vaarallisiin töihin.

ihmiskaupan uhria eli eniten maailmassa.

”Vanhat lait kohtelivat rikollisina sekä ihmiskauppiaita että heidän uhrejaan, jotka eivät siksi uskaltaneet kääntyä viranomaisen puoleen”, sanoo delhiläinen aktivisti **Vrinda Thakur**. (IPS)

VARUSTELUMENOT

ASEKAUPPA KÄY

RAUHANTUTKIMUSLAITOS Siprin mukaan sotien repimät Lähi-idän maat ovat yli kaksinkertaistaneet asehankintansa kymmenen viime vuoden aikana.

Aseviejen kärjessä ovat YK:n turvaneuvoston neljä pysyvää jäsentä eli Yhdysvallat, Venäjä, Ranska ja Kiina. Viides pysyvä jäsenmaa Britannia ei jää kauas kärjestä.

Pysyvät jäsenmaat ja Saksa vastasivat 74 prosentista maailman asemyyntiä vuosina 2013–2017. (IPS)

MAATALOUS

Kastemadot viljelijän pelastus

BANGLADESHILAINEN pienviljelijä **Azizar Rahim** ryhtyi 1980-luvun alussa käyttämään kemiallisia lannoitteita ja sai huippusatoja.

Raskas lannoitteiden käyttö köyhdytti kuitenkin maaperän.

”Viljelykustannukset nousivat vuosittain 30–40 prosenttia, sadot vain kutistuivat, eikä kehitykselle näkynyt loppua.”

Pelastus löytyi matokompostista. Kastemadot usutetaan lehmänlannan kimppuun, ja tuloksena on ravinteikasta multaa. Tuotantokustannukset ovat puolittuneet, kun samalla on vähennetty kemiallisten lannoitteiden käyttöä.

Sopivia lieroja ei alkujaan elänyt Bangladeshissa, joten 1990-luvun puolivälissä niitä tuotiin Thaimaasta. Nykyään Rahimin kotiseudun maanviljelijät kasvattavat matokompostia myös myyntiin liki 20 000 tonnia kuukaudessa. (IPS)

KALIFAATIN SEURAAJAT

Isis on lähes kukistettu Lähi-idässä, ja tuhannet vierastaistelijat ovat palanneet kotimaihinsa. Heitäkin vaarallisempia ovat konfliktista toiseen liikkuvat jihadistit.

TEKSTI JOONAS PÖRSTI GRAFIikka JUHO HIILIVIRTA

Toukokuussa 2017 islamistikapinalliset ottivat haltuunsa yli 200 000 asukkaan Marawin kaupungin Filippiineillä. Hallituksen joukoilta kesti viisi kuukautta vallata kaupunki talo talolta takaisin.

Filippiinien armeija oli taistellut maan eteläisillä saarilla kapinaneita Maute- ja Abu Sayyaf -ryhmiä vastaan jo vuosien ajan. Nyt kapinalliset olivat liittoutuneet keskenään ja vannoneet uskollisuutta äärijärjestö Isisille.

Tuhannen hengen kapinallisryhmittymää vahvasti parikymmentä vierastaistelijaa Malesiasta, Indonesiasta, Saudi-Arabiasta ja Venäjään kuuluva Tsetšeniasta. Lisäksi Isis oli järjestänyt keskusalueiltaan Syyriasta ja Irakista rahoitusta ja koulutusta filippiiniläisille tukijoilleen.

Äärijärjestö on lähes kukistettu Lähi-idässä,

mutta tuhannet siihen liittyneet vierastaistelijat ovat palanneet kotimaahansa tai siirtyneet kolmanteen maahan. Onko vaarana, että terrorismi siirtyy vierastaistelijoiden mukana uusille alueille?

Todennäköisesti terrorismi keskittyy tulevaisuudessakin maihin, joissa on käynnissä konflikti: yli 95 prosenttia iskuista tehdään näissä maissa. Terrorismia ruokkivat myös poliittinen sorto ja ihmisoikeusloukkaukset.

”Kolme neljäsosaa terrori-iskujen uhreista keskittyy viiteen maahan eli Irakiin, Afganistaniin, Nigeriaan, Syyriaan ja Pakistaniin”, sanoo tutkija Murray Ackman Institute for Economics and Peace -ajatushautomosta.

Ackmanin mukaan vain pieni osa vierastaistelijoina tekee terrori-iskun palattuaan kotimaahansa. Kotimaahansa palanneita vierastaistelijoina vaa-

ONKO VAARANA, ETTÄ TERRORISMI SIIRTYY VIERASTAISTELIJOIDEN MUKANA UUSILLE ALUEILLE?

rallisempia ovat konfliktista toiseen liikkuvat jihadistit ja palkkasoturit, joita oli liikkeellä esimerkiksi Marawin kaupungissa Filippiineillä. Isis pyrkii hyödyntämään heitä paikallisten jännitteiden lietsomisessa.

Maaillanlaajuisesti terrori-iskuissa kuolleiden määrä laski yli viidenneksellä vuosina 2014–2016. Määrä laskee yhä, vaikka tarkkoja lukuja ei vielä ole.

Yhdysvaltalaisen Soufan Centerin mukaan tilanne voi yhä kärjistyä Keski-Aasiassa, Sahelin alueella Pohjois-Afrikassa ja Kaakkois-Aasiassa. Järjestö seuraa vierastaistelijoiden liikkeitä.

”Olenaisempaa kuin katsoa palaavien vierastaistelijoiden määriä on miettiä, miten heidät integroidaan takaisin yhteiskuntaan”, sanoo järjestön johtaja Meredith Stricker.

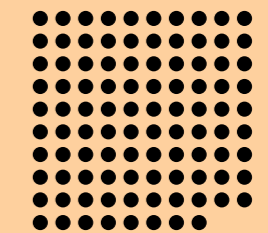
”Useimmat Isisin riveihin liittyneet taistelijat halusivat rakentaa jotakin uutta, eivät vain tuhota vanhaa. Oletettavasti he ajattelevat yhä näin.” •

Kirjoittaja on Ulkopolitiikka-lehden toimituspäällikkö.

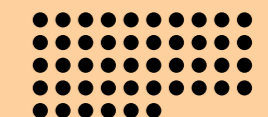
Lähteet: Institute for Economics and Peace, Soufan Center, Newsweek

TERRORISMIN KUOLONUHRIT VUONNA 2016

● = 100 KUOLONUHRIA

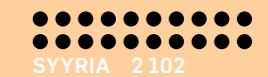
IRAK 9 765

AFGANISTAN 4 574

NIGERIA 1 832

SYYRIA 2 102

PAKISTAN 956

JEMEN 641

SOMALIA 740

INTIA 340

TURKKI 658

LIBYA 376

EGYPTI 293

SAUDI-ARABIA 106

SUDAN 95

HAASTATTELU

TEKSTI MINTTU-MAARIA PARTANEN
KUVA SAMULI SIIRALA

RAHAA VASTA TULOXSISTA

Tulosten perusteella maksettava kehitysapu kiinnostaa, mutta tukimuotoon liittyy vielä paljon ongelmia, sanoo ulkoministeriön kehityspoliittinen neuvonantaja Jussi Karakoski.

JUSSI KARAKOSKI, lisääntykö tulosten perusteella maksettava kehitysapu?

”Maailmanpankki on ottanut viime vuosina käyttöön vaihtoehtoisen rahoitusmallin, jossa osa kehitysyhteistyörahoista sidotaan tulosindikaattoreihin. Jos tulokset toteutuvat, rahoitus maksetaan avunsaajalle. Euroopan unionilla on ollut jo useamman vuoden vastaanottajamaan hallituksen toimintaan ja tuloksiin sidottua rahoitusta yleisessä budjetti- ja sektoribudjettituessa.

Suomi on sitonut rahoituksensa tuloksiin Nepalin opetussektorilla. Aloitamme tänä vuonna vastaavan työn myös Etiopian opetussektorilla.”

Millaisia tuloksia Etiopian pitää saavuttaa, jotta se saa opetushankkeeseen rahoitusta?

”Tänä vuonna alkavassa opetussektorin työssä 440 miljoonasta eurosta 430 miljoonaa maksetaan tulosten perusteella. Suomen osuus nelivuotisesta hankkeesta on lähes 17 miljoonaa euroa.

Kyse on opetussektorin kehittämisohjelman kolmannesta vaiheesta. Aiemmissa vaiheissa huomasimme, että lasten koulunkäynti lisääntyi mutta oppimistulokset eivät parantuneet.

Rahoitus on sidottu muiden muassa opetusjärjestelmän tehokkuuden lisääntymiseen sekä opetuksen tasa-arvoon ja laadun parantamiseen. Rahoitus ohjaa Etiopiaa kehittämään opetussektoriaan pitkällä aikavälillä.”

Eikö kaiken kehitysyhteistyön pitäisi olla tuloksiin sidottua?

”Kehitysyhteistyön suunnittelu ja ohjaami-

JUSSI KARAKOSKI

IKÄ: 50

TYÖ: Ulkoministeriön Afrikan ja Lähi-idän osaston kehityspoliittinen neuvonantaja

URA: Ulkoministeriön kehityspoliittisen osaston opetusneuvonantaja, lisäksi työskennellyt Opetushallituksessa ja YK:n kehitysohjelmassa UNDP:ssä

KOULUTUS: Maatalous- ja metsätieteiden maisteri Helsingin yliopistosta, kasvatustieteen tohtoriopintoja Tampereen yliopistosta

MUUTA: Perheeseen kuuluvat puoliso ja kaksi teini-ikäistä lasta. Harrastaa luonnossa liikkumista ja kulttuuria.

nen tulosten perusteella on arkipäivää, mutta tulosten perusteella määräytyvää rahoitusta vasta harjoitellaan. Tuloksiin sidottujen ohjelmien suunnittelu on vaikeaa, ja tulosrahoitusmalleista on vasta vähän tutkimustuloksia. On vaikea ennakoita kaikkia kehitysmaiden yhteiskuntien muutoksia, jotka voivat vaikuttaa tulosten saavuttamiseen.

Ongelmana on varmistaa ohjelman joustavuus ja innovatiivisuus, jos sille määritellään tiukat tulosvaatimukset etukäteen. Uskon kuitenkin, että malli on hyvä keino parantaa kehitysyhteistyön vuoropuhelua ja ohjata saavuttamaan pitkäaikaisia tuloksia. Se antaa vastaanottajalle voimakkaan taloudellisen kannustimen tehdä työtä nykyistä tuloksellisemmin.”

"USKON, ETTÄ MALLI ON HYVÄ KEINO PARANTAA KEHITYSYHTEISTYÖN VUOROPUHELUA."

Miten tulos pohjainen rahoitus vaikuttaa kehitysyhteistyön sisältöön?

”Jos halutaan helposti mitattavia tuloksia, on vaara, että rahoitamme vain vakaiden keskitulotason maiden helppoja hankkeita.

Viime vuosina Suomen tuki on suuntautunut aiempaa enemmän vaikeisiin olosuhteisiin ja hauraisiin valtioihin, kuten Afganistaniin, Syyriaan, Somaliaan ja Myanmariin. Kehitysyhteistyöllä pitää voida tukea myös vaikeita kohteita, joissa tulosten aikaansaaminen on hidasta.

Parhaat mahdollisuudet tuloksiin sidotussa rahoituksessa ovat suurissa yhteisrahoitushankkeissa, joissa useat maat tukevat laajaa, kansallista kehittämisohjelmaa esimerkiksi opetus- tai terveyssektorilla.”

Kirjoittaja on vapaa toimittaja. KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

PASI NOKELAINEN

PETRI KROOK

Suomi rahoittamaan KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ

2 500 MILJARDIA Yhdysvaltain dollaria, nollien kanssa 2 500 000 000 000 dollaria.

Tämän verran enemmän pitäisi sijoittaa kehitysmaihina vuosi, jos YK:ssa sovitut kestävä kehityksen tavoitteet aiotaan saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.

Laskelman on tehnyt YK. Sen mukaan suurin rahoitusvaje on energiantuotannossa ja investoinneissa, joilla hillitään ilmastonmuutosta.

Tavoite kuulostaa mahdottomalta, sillä maailman yhteenlasketut kehitysyhteistyövarat ovat noin 140 miljardia dollaria vuodessa. Investointien lisäksi kehitysyhteistyörahaa tarvitaan esimerkiksi ihmisoikeus- ja tasa-arvotyöhön.

TOISAALTA 2 500 miljardia dollaria on vain prosentti maailman pääomamarkkinoiden arvosta.

YK:n laskelmien mukaan kestävä kehityksen urakka siis hoituisi, jos tämä yksi prosentti pääomasta investoitaisiin kestäväan kehitykseen kehitysmaissa, etenkin Afrikassa.

Pääomamarkkinoiden isoimpia pelajia ovat vakuutus- ja eläkeyhtiöt. Tarvitaan kuitenkin taitoa myydä Afrikan infrastruktuurihankkeet sijoituskohteina Suomen suurimmille eläkevakuutusyhtiöille Varmalle, Ilmariselle tai Kevalle.

Juuri näin Suomen valtion pitäisi kuitenkin tehdä ja houkutella myös muuta yksityistä rahaa kestävä kehityksen talkoisiin.

Pakon sijaan tarvitaan porkkanaa.

Porkkana on epäsymmetrinen voiton- ja riskinjako. Siinä julkista ja yksityistä rahaa sijoitetaan samaan aikaan siten, että julkinen raha joko tyytyy pienempään voittoon tai kantaa suurempaa riskiä – tai molempia. Tässä tapauksessa julkinen raha on kehitysyhteistyövaroja ja yksityinen raha esimerkiksi eläkevaroja tai pankkiiriliikkeen keräämiä piensijoittajien säästöjä.

MIKSI MEILTÄ EI ONNISTUISI SE, MINKÄ POHJOISMAISET KUMPPANIMME OVAT JO TEHNEET?

OTETAAN MUUTAMA esimerkki. Saksalaistaustainen AATIF-rahasto sijoittaa afrikkalaisten maanviljelijöiden lainoihin ja lainatakuisiin. Jos rahaston sijoitus tuottaa tappiota, julkinen raha kantaa vastuun tappioista ensimmäisenä ja nostaa voitto-osuutensa viimeisenä.

AATIF-rahaston 140 miljoonan euron pääomasta noin puolet on yksityistä rahaa. Vipuvaikutus – jokaista julkista euroa kohden on sijoitettu siis yksi yksityinen euro – ei ole suuri, mutta Afrikan maataloussektori on vaikea sijoituskohte. Tällaiseen sijoitustoimintaan tuskin saataisiin lainkaan yksityistä rahaa ilman epäsymmetristä voiton- ja riskinjako.

Ruotsissa kehitysyhteistyöviranomaisen Sida on myöntänyt kohta 20 vuotta takuuta kehitysmaissa toimiville rahoituslaitoksille, jotta ne voivat puolestaan myöntää lainoja yrityksille.

Sida siis kantaa riskin rahoituslaitosten puolesta. Mahdolliset tappiot se rahoittaa keräämällä maksuja lainansaajilta. Maaliskuussa 2018 takuiden yhteissumma oli 1,25 miljardia euroa.

Yksityisen rahan vivuttamisen edelläkävijä on Tanska. Sillä on jo kaksi epäsymmetrisen voiton- ja riskinjoon rahastoa. Toinen niistä sijoittaa maatalouteen ja toinen ilmoitushankkeisiin kehitysmaissa. Rahastojen pääoma on yhteensä 280 miljoonaa euroa. Perusteilla oleva kolmas rahasto edistää kestävä kehitystä, ja sen tavoitekoko on 335–400 miljoonaa euroa.

Miksi meiltä ei siis onnistuisi se, minkä pohjoismaiset kumppanimme ovat jo tehneet?

Helppoa se ei ole, mutta ainakin pitäisi uskaltaa yrittää. Prosentti esimerkiksi suomalaisten eläkeyhtiöiden sijoitusvarallisuudesta on noin kaksi miljardia euroa. Kestäväan kehitykseen sijoitettuna se veisi kehitysmaita kivasti kohti tavoitteiden toteutumista.

AFRIKKA

MANTEREEN HARVAT MILJARDÖÖRIT

Johtuuko Afrikan hidas talouskehitys siitä, että manner on köyhä vai siitä, että siellä on liian vähän rikkaita? Taloustieteilijät vastaavat harvinaisten miljardöörien mysteeriiin.

TEKSTI JUHO PAAVOLA KUVITUS OLLI ÖSTERBERG

Jos uneksii elämästä miljardöörinä, Afrikka on maailman mantereista vaikein paikka aloittaa. Arvostetun *Forbes*-talouslehden tuoreessa listauksessa on vain 23 afrikkalaista miljardööriä.

Se on vähän, kun mantereella asuu kuitenkin yli 1,2 miljardia ihmistä. Esimerkiksi Kiinassa on lähes yhtä monta asukasta mutta miljardöörejä yli 400. Kiinassa myös elintaso on kohonnut nopeasti, Afrikassa taas ei, vaikka monessa maassa talous on kasvanut huimasti. Afrikan keskiluokkakin on vielä pieni.

Raha synnyttää rahaa. Kun pääomaa ei ole, tehokasta yritystoimintaakaan ei synny. Kasvaako Afrikan talous hitaasti siksi, että varakkaita ihmisiä on liian vähän?

Aalto-yliopiston kansantaloustieteen professori **Matti Pohjola** ei usko selitykseen.

”Talouskasvu ei synny miljardööreistä, vaan miljardöörit syntyvät talouskasvusta. Talouskasvu taas syntyy uusista ideoista.”

Kiinassa ovat syntyneet esimerkiksi Alibaba-verkkokauppa ja verkkoyhtiö Tencent. Innovatiivisuus ja aktiivisuus uusilla digitalisaation perustuvilla toimialaloilla ovat tehneet pioneereista rikkaita.

Osa Afrikan miljardööreistä on luonut varallisuutensa itse, osa perinyt omaisuutensa. Enimmäkseen heidän rikkautensa pohjaavat sementtiin, luonnonvaroihin ja maatalouteen.

"MILJARDÖÖRIT VOIVAT OLLA JOPA HAITAKSI TALOUSKASVULLE, KUTEN OLIGARKIT VENÄJÄLLÄ OSOITAVAT."

"Ne eivät ole aloja, joilla luodaan kovin paljon mitään uutta", Jukka Pirttilä sanoo.

Hän toimii taloustieteen professorina Tampereen yliopistossa ja tutkijana UNU-WIDERissä, YK-yliopiston kehitystaloustieteen tutkimusinstituutissa.

Öljy- ja kaivosyhtiöt myös työllistävät vain vähän suhteessa niiden kokoon ja liikevaihtoon.

HARVOJEN OIKEUDET HAITTAAVAT TALOUSKASVUA

Ehkä afrikkalaisten ei kuitenkaan kannata surra sijoitustaan miljardööri-listan loppupäässä.

"Mikään ei puhu sen puolesta, että eriarvoistuminen loisi lisää talouskasvua", Jukka Pirttilä sanoo.

"Miljardöörit voivat olla jopa haitaksi talouskasvulle, kuten oligarkit Venäjällä osoittavat. Talouden kehittymistä haittaavat ne, jotka ovat hankkineet omaisuutensa monopoli- ja erityisoikeuksilla", Matti Pohjola lisää.

Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin EBRD:n mukaan yksikään Afrikan miljardööri ei ole rikastunut tietotekniikka- ja innovaatiosektorilla, jolla taas on vaurastunut joka viides kehittyneiden maiden miljardööri.

Afrikan rikkaiden taseessa korostuvat maatalous ja säädellyt toimialat. Usein raha on myös liikkunut perheessä tavalla tai toisella.

"Jos on itse luonut uutta ja synnyttänyt lisäarvoa, hyödyttää mitä luultavammin koko yhteisöä. Näin ei välttämättä tapahdu, jos varallisuus perustuu yhteisten varojen kammintaan", Pirttilä tiivistää.

TARVITAAN ERIKOKOISIA YRITYKSIÄ

Riippumatta siitä, onko miljardööreistä haittaa vai hyötyä, Afrikan talousalueella ei ole liikaa yksityistä

pääomaa. Yhdysvaltalainen tutkimuslaitos McKinsey arvioi, että Afrikassa on vain nelisensataa yritystä, joiden liikevaihto ylittää miljardi Yhdysvaltain dollaria.

Suomessa vastaavia yrityksiä on viitisenkymmentä. "Afrikassa isoja yrityksiä on vähän, koska paikalliset markkinat ovat pieniä ja valtaosa maista on köyhiä. Jos Afrikkaan halutaan lisää suuryrityksiä ja miljardöörejä, mantereen on vaurastuttava ja luotava nykyistä suurempia ja houkuttavampia markkina-alueita. Se edellyttää sisäistä yhdentymistä", sanoo johtaja Charles Kelly yhdysvaltalaisesta Centre for Global Development -ajatushautomosta.

Suuria yrityksiä tarvitaan, koska ne tuovat valtiolle verotuloja. Toisaalta ne ovat tehokkaita verosuunnittelijoita.

Jukka Pirttilä huomauttaa, että tutkimusnäyttö ei yksiselitteisesti puolla nimenomaan suurten yhtiöiden välttämättömyyttä Afrikassa.

"Sen sijaan Afrikassa tarvitaan kaikenkokoisia, myös vahvoja keskisuuria, yrityksiä taloutta vahvistamaan."

Lisäksi tarvitaan suurta kokoonpanoteollisuutta, joka tarjoaa työpaikkoja ja siten vaurastumisen mahdollisuuksia tavallisille ihmisille.

Se tosin voi olla jo myöhäistä, kun digitalisaatio, kuten 3D-tulostus ja automaatio, huolehtii matalan jalostusasteen teollisuustöistä.

ALKUTUOTANTO EI RIITÄ

Tämä ei ole koko totuus, sillä perustarpeista huolehtimisessakin on bisnesmahdollisuuksia.

Esimerkki Länsi-Afrikassa Sierra Leone tuo riisistään 95 prosenttia ulkomailta, vaikka maassa on ihanteelliset riisintuotanto-olosuhteet.

Kasvattamisen lisäksi riisiä pitäisi kyetä jauhaamaan ja pakkaamaan eli jalostamaan tuotteiksi, joista syntyy lisäarvoa ja työpaikkoja, muistuttaa Paul Collier, yksi maailman johtavista kehitystaloustutkijoista, *Development Finance* -julkaisussa.

"Riippuvaisuus tuontiriisistä on vaarallinen strategia. Kun riisinhinta nousee ja laskee, Sierra Leonen kyky ostaa riisiä muuttuu vastaavasti."

"AFRIKAN SUURIN ONGELMA ON PUUTTEELLINEN INFRASTRUKTUURI, MIKÄ KARKOTTAA SIOITTAJIA."

Sierra Leone voisi olla lähes mikä tahansa Afrikan maa, ja riisi mikä tahansa laajasti tuotettu perushyödyke.

Collierin mukaan ongelmasta eli matalasta jalostusasteesta päästään eroon yksityissektorin investoinneilla. Samalla kehitysrahoituslaitoksilla on oltava lupa tehdä tappiota. Näin ne uskaltaisivat tukea nykyistä riskialttiimpia kehityshankkeita haastavissa paikoissa.

MILJARDEJA DIASPORALTA

Myös Jukka Pirttilän mielestä Afrikan talous kaipa kipeästi ulkomaisia sijoituksia. Tutkimusten mukaan ulkomainen yritys tietyllä alalla kasvattaa koko sektorin tuottavuutta. Se luo kilpailua, ja uudet toimintatavat leviävät uusiin yrityksiin työntekijäkierron seurauksena.

"Afrikan suurin ongelma on puutteellinen infrastruktuuri, mikä karkottaa sijoittajia. Valtioiden pitäisi itse huolehtia infrastruktuuristaan, mutta kehitystä voitaisiin vauhdittaa jyvittämällä nykyistä enemmän kehitysyhteistyövaroja alan hankkeisiin", Pirttilä sanoo.

Charles Kelly muistuttaa myös yksityisestä talousavusta. Kun vauraisiin maihin vastaanotetaan afrikkalaisia siirtolaisia, he lähettävät rahaa kotiin. Vuonna 2016 siirtolaiset lähettivät Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan hieman yli 28 miljardia euroa.

Samalla on tarkistettava tukia, joita esimerkiksi Euroopan unioni maksaa viljelijöilleen. Ne vääristävät kilpailua ja haittaavat afrikkalaisten maataloustuotteiden pääsyä markkinoille, Kelly sanoo.

"Länsimaat voivat tukea Afrikan kehitystä avaamalla markkinoitaan mantereen yrityksille tullivaapaasti. Niiden rahalaitokset voivat myös tarjota tuotantotukia ja -takuita." •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja ja valokuvaaja.

Rikkaimmat afromiljardöörit, sija 1

ALIKO DANGOTE, 61

Omaisuus: 10 miljardia euroa

Aliko Dangote on listattu seitsemän vuotta peräkkäin Afrikan rikkaimmaksi ihmiseksi. Hän omistaa 88 prosenttia Afrikan suurimmasta sementtiyhtiöstä Dangote Cementistä holding-yhtiönsä Dangote Groupin kautta. Dangote on perustanut myös suola-, sokeri- ja jauho-yhtiöitä, jotka hän on pilkkonut julkisesti noteeratuiksi yhtiöiksi. Hänen lannoiteyhtiönsä Dangote Fertilizerin on määrä aloittaa toimintansa tänä vuonna.

Sija 2

NICKY OPPENHEIMER, 72

Omaisuus: 6,4 miljardia euroa

Eteläafrikkalaisen **Nicky Oppenheimerin** isoisä **Ernest Oppenheimer** perusti **Anglo American Corporationin** vuonna 1917 ja hankki myöhemmin osake-enemmistön maailman suurimmasta timanttitalosta **DeBeersista**. Pojanpoika **Nicky Oppenheimer** nimettiin **DeBeersin** pääjohtajaksi vuonna 1998. Vuonna 2012 **Oppenheimer** myi hieman yli neljällä miljardilla eurolla 40 prosentin omistuksensa **DeBeersista Anglo American Plc:lle**, jonka osakkeista hän omistaa tällä hetkellä noin prosentin.

Sija 3

JOHANN RUPERT, 67

Omaisuus:
6 miljardia euroa

Eteläafrikkalaisen **Johann Rupertin** isä **Anton** oli yksi Maailman Luonnonsäätiön **WWF:n** perustajista. Hän myös viljeli tupakkaa runsaan kahdeksan euron alkupääomalla, joka kasvoi monialakonserni **Rembrandt Groupiksi** ja 1,4 miljardin euron omaisuudeksi. Vuonna 1988 yhtiön muoti- ja ylellisyystuotemerkkien omistukset irrotettiin **Compagnie Financière Richemont -yhtiöksi**, jota **Johann Rupert** ryhtyi johtamaan. Nykyisin yhtiön tuotevalikoimaan kuuluvat esimerkiksi **Cartierin** ja **Chloén** muotitalot, laatuaseita valmistava **James Pudrey & Sons** ja useita luksuskelloja valmistavia yrityksiä.

Sija 4

NASSEF SAWIRIS, 57

Omaisuus:
5,7 miljardia euroa

Egyptiläisen **Nassef Sawirisin** vauraus pohjaa hänen isänsä **Onsi Sawirisin** perustamaan rakennusalan konserniin **Orascomiin**, jonka johtajaksi hänet nimitettiin vuonna 1995. Myöhemmin **Nassef Sawiris** pilkkoi konsernin kahdeksi yhtiöksi, joista hän itse johtaa **Orascom Construction Industries -yhtiötä**. Se on yksi maailman suurimmista tyypiläntotteiden valmistajista. **Sawiris** omistaa molemmista yhtiöistä kolmanneksen. Lisäksi hän omistaa urheiluvälinevalmistaja **Adidasta** ja maailman suurinta sementtivalmistajaa **LafargeHolcimia**.

Sija 5

MIKE ADENUGA, 65

Omaisuus: 4,4 miljardia euroa

Nigerilainen Mike Adenuga opiskeli kaupallisen **MBA-tutkinnon** **New Yorkissa Yhdysvalloissa** ja elätti itsensä taksikuskina. Palattuaan kotimaahansa hän ryhtyi myymään muiden muassa **Coca-Colaa** ja pitsiä, joilla hän ansaitsi ensimmäisen miljoonansa 26-vuotiaana. Vuonna 1990 **Adenuga** sai öljynporausluvan, ja nykyisin hänen omistamansa **Conoil Producing** operoi kuutta öljynporauslauttaa Nigerin suistossa. Lisäksi **Adenugan** omistama televiestintäyhtiö **Globacom** on 34 miljoonalla asiakkaallaan Nigerian toiseksi suurin matkpuhelinoperaattori.

AFROMILJARDÖÖRIT

SIJAT 6–10

Afrikan 23 miljardööristä vain kaksi on naisia. Heistä toinen, angolalainen **Isabel dos Santos**, on mantereen yhdeksänneksi rikkain ihminen 2,3 miljardin euron omaisuudellaan. Hänen vaurautensa perustuu paljolti angolalaisten yritysten osakkeisiin, joita hänen isänsä **José Eduardo dos Santos** järjesteli tyttärelleen presidenttivuosinaan 1979–2017.

Listalla kuudentena on algerialainen **Issad Rebrab**, 74, joka on luonut 3,3 miljardin euron omaisuutensa sokeribisneksessä. Kuudennen sijan jakaa egyptiläinen **Naguib Sawiris**, jonka varallisuus pohjaa veljensä **Nassefin** tavoin hänen isänsä **Onsi Sawirisin** liiketoimiin. **Naguib Sawiris** vastaa **Orascomin** rautatie-, televiestintä- ja tietotekniikkatoiminnoista.

Kahdeksannella sijalla on eteläafrikkalainen **Koos Bekker** 2,3 miljardin euron omaisuudellaan. Hän johti **Naspers-lehtitaloa** vuosina 1997–2014 ja kehitti siitä verkkopalvelu- ja mediakonsernin. **Bekker** ei nostanut palkkaa, bonuksia eikä muita etuja. Yhtiön arvo nousi 500 miljoonasta eurosta 37,5 miljardiin euroon, ja **Bekker** palkittiin suurilla optioilla.

Isabel dos Santosin kanssa yhdeksännellä sijalla on **Mohamed Mansour** 2,3 miljardin euron omaisuudellaan. Hänen isänsä **Loffy Mansour** oli perustanut monialakonserni **Mansour Groupin**, joka teki myös **Mohamedin** veljistä **Yasseenista** ja **Youssefista** miljardöörejä. **Mohamed Mansour** vastaa autovalmistaja **Genral Motorsin** edustuksesta Egyptissä.

KEHITYSLEHTI/PASVENSKA

HENRI PURJE

_KOLUMNI

EVA NILSSON

AFRIKKA USKALTA HAASTAA EUROOPAN

Afrikkalaiset ovat löytämässä itsevarmuuttaan. He vaativat eurooppalaisilta tasavertaisuutta mantereiden väliseen yhteistyöhön.

POISSAOLEVAA MIESTÄ ei hyväkään parturi voi parturoida, toteaa puhujapöytänsä **Henrietta Mensa-Bonsu**, Ghanan yliopiston kansainvälisten suhteiden ja diplomatian keskuksen johtaja.

Yleisössä istuvat afrikkalaiset tutkijat nyökyttelevät. Juhlavaan länsiafrikkalaiseen printtikuosileninkin pu- keutunut Mensa-Bonsu kuvailee, kuinka Eurooppa on yrittänyt kehittää Afrikkaa ilman afrikkalaisia.

Nyt suuntaa on aika muuttaa.

Olen Ghanan pääkaupungissa Accrassa tutkijatapaamisessa, joka käsittelee Euroopan unionin ja Afrikan suhteiden tulevaisuutta. Aihe on ajankohtainen, sillä mantereiden välistä kehitysyhteistyötä ja kauppaa sääntelevä Cotonoun yhteistyösopimus päättyy vuonna 2020. EU:n on päätettävä uuden neuvottelumandaatin sisällöstä ja budjettiraameista tämän vuoden aikana.

JUURI NYT EUROOPAN ja Afrikan suhteet ovat murroksessa. Erityisesti Kiinan taloudellinen toiminta Afrikassa on lisännyt afrikkalaisten itsevarmuutta. He uskaltavat olla erimieltä länsimaiden kanssa ja vaativat saada päättää omasta tulevaisuudestaan.

Symbolisesti on merkittävää, että kokoonnumme juuri Accrassa, jonne panafrikkalainen Ghanan presidentti **Kwame Nkrumah** perusti mantereen ensimmäisen Afrikan tutkimuksen instituutin vuonna 1961.

Instituutin tavoite oli afrikkalaisen tiedontuotannon dekolonisaatio eli se, että afrikkalaiset itse tuottavat eurooppalaisista arvoista ja normeista riippumatonta tietoa. Taus- talla oli ajatus siitä, että kolonialismi jatkuu eurooppalaisten ja afrikkalaisten mielisissä ja toimintatavoissa valtioiden itse- näistymisenkin jälkeen.

Afrikkalaiset olivat esimerkiksi oppineet siirtomaa- isänniltään, että vain eurooppalainen tieto on yleismaail-

mallista. Afrikkalaiset kielet, kulttuurit ja perinteet sitä vastoin olivat paikallisia ja siten vähäpätöisiä.

AFRIKAN MANTEREELLA on käynnissä vallankumous, jossa ollaan ylpeitä omasta kulttuurista, historiasta, arvoista ja tavoista.

Esimerkiksi Etelä-Afrikan yliopistoissa käynnistyi pari vuotta sitten kampanja, joka dekolonisoii yliopistojen opetussuunnitelmia. Käytännön toimia ovat muiden muassa kielten moninaisuuden korostaminen pelkän englannin sijaan sekä tutkimuksen ja mielipiteiden julkaiseminen muissakin kuin länsimaisissa kanavissa.

Vallankumous näkyy myös politiikassa.

Edellisessä Afrikan unionin ja EU:n huippukokouksessa marraskuussa 2017 afrikkalaisvaltiot korostivat itsemää- räämis-oikeuttaan eivätkä hyväksyneet EU:n näkemyksiä ihmisoikeuksista, hallin- nosta ja muuttoliikkeestä. Kokouksessa ei päästy sopuun toimintasuunnitelmasta.

Accrassa tutkijat kysyvät nyt, voisiko siirtomaa-ajoilta periytyvien ajattelu- ja toimintatapojen purkaminen antaa uuden suunnan mannerten välisille suhteille.

Se voisi tarkoittaa, että afrikkalaisten ja eurooppalaisten tasa-arvon toteutu-

minen arvioitaisiin kaikissa yhteisissä hankkeissa, kuten kehitysyhteistyössä, rauhanturvaamisessa ja vaalivalvonnassa. Tasavertaiset palkat, tittelit ja työehdot olisivat tärkeä ensiaskel oikeaan suuntaan. Samalla hankkeissa tulisi arvottaa afrikkalaisten ehdottamia ratkaisumalleja.

Olisivatko eurooppalaiset, jotka entistä avoi- memmin tavoittelevat omaa etuaan, valmiita näihin oikeudenmukaisuutta edistäviin myönnytyksiin?

Kirjoittaja on väitöskirjatutkija Svenska Handelshögskolanissa Helsingissä.

**AFRIKASSA
OLLAAN YLPEITÄ
OMASTA
KULTTUURISTA,
HISTORIASTA,
ARVOISTA JA TAVOISTA.**

kehitys

Salminen

Kehitys-lehden verkkopalveluverkko- palvelu päivittyi myös painettujen numeroiden välillä: toimittaja-kirjailija **Esa Salminen** käsittelee blogissaan kehityspolitiikan uusia virtauksia välillä kieli poskessa, välillä vakavammin.

“KÖYHYYS-
PORNON JA NOLON
MARKKINOINNIN
VUODEN VOITTAJAT
ON KRUUNATTU!”

“**BROTHER
CHRISTMAS
EI NIIN PÄÄSISI
KEHITYSYHTEISTYÖN
SEULASTA LÄPI!**”

“LÄNSIAFRIKKALAINEN RATKAISU
IHMISKAUPPAAN: **VOODOO-KIROUS!**”

LUE VERKKOPALVELUSTA kehityslehti.fi/kehitys-salminen/

KEHITYSMAALIIKETOIMINTA

TUKEA YRITYSTOIMINNAN ERI VAIHEISIIN

Kehitysyhteistyön yksityisen sektorin tukimuodot ovat täydentyneet kuluvalla hallituskaudella. Vielä on kuitenkin katvealueita.

TEKSTI MATTI REMES KUVAT FINNFUND/THORSTEN FUTH GRAFIIKKA JUHO HIILIVIRTA

Aurinkosähköyhtiö Mobisol kehitti vuonna 2012 Afrikan oloihin sopivan liiketoimintamallin, jonka ansiosta jo yli 110 000 köyhää kotitaloutta ja pienyritystä saavat aurinkopaneeleista virtaa matkapuhelimiin ja jääkaappeihin itäisessä Afrikassa.

Mobisol on hyvä esimerkki kannattavasta ja kestävästä kehitystä edistävästä liiketoiminnasta. Ilman julkista tukea se olisi tuskin kuitenkaan päässyt alkua pidemmälle.

Mobisolin sijoittajasuhteista vastaava johtaja **Falk Reimann** sanoo, että energia- ja ympäristökumppanuusohjelma EEP antoi arvokasta tukea toiminnan käynnistämiseen. Ohjelma on rahoitettu osittain Suomen kehitysyhteistyövaroista.

”Täysin uudelle liikkeelle on vaikea saada rahoitusta Afrikassa. EEP:n tuen ansiosta pystyimme myymään ensimmäiset aurinkosähkölaitteet Tansaniassa ja kehittämään tuotteita paikallisiin oloihin sopiviksi.”

Mobisol sai EEP:n lahja-apua yhteensä 200 000 euroa vuosina 2012–2013. Reimannin mukaan julkisesta tuesta oli sekin hyöty, että kasvavasta yrityksestä tuli houkutteleva kohde myös yksityisille sijoittajille.

TUKEA ERI KEHITYSVAIHEISIIN

Energia-alan EEP on esimerkki kehitysyhteistyön yksityisen sektorin tukimuodoista eli rahoitusinstrumenteista. Yritykset voivat saada niistä rahaa hankkeisiin, jotka vähentävät köyhyyttä ja edistävät kestävä kehitystä kehitysmaissa.

Suomessa kokonaisuus on suunniteltu siten, että rahoitusmuodot kattavat liiketoiminnan eri kehitysvaiheet.

Liikekumppanuusohjelma Finnpartnershipiltä

yritys voi saada avustusta liiketoiminnan käynnistämiseen kehitysmaassa, esimerkiksi paikallisen kumppanin löytämiseen. BEAM-ohjelma puolestaan myöntää lahja-apua ja lainoja uusien liikkeiden ja ansaintamallien kehittämiseen.

Toimintansa jo vakiinnuttaneille yrityksille on tarjolla kehitysrahoitusyhtiö Finnfundin sijoitus- ja lainamuotoista rahoitusta, joka voi olla muutamia tai jopa kymmeniä miljoonia euroja.

Parin viime vuoden aikana ”työkalupakki” on täydentynyt kahdella uudella instrumentilla.

PIF eli julkisten investointien rahoitusväline on tarkoitettu suurin piirtein saman kokoluokan hankkeisiin kuin Finnfundin tuki. Toisin kuin Finnfundin tuella, PIF-instrumenttien avulla voidaan rahoittaa investointeja kehitysmaiden julkisella sektorilla. Tuen ehtona on, että investoinneissa hyödynnetään suomalaista osaamista ja tekniikkaa.

Rahoitusinstrumenttien palettia täydentää myös uusi ilmastorahasto, jonka Suomi ja Maailmanpankki-ryhmään kuuluva Kansainvälinen rahoitusyhtiö IFC perustivat viime vuonna. Se tarjoaa sijoitus- ja lainamuotoista rahoitusta ilmastonmuutosta ehkäiseviin hankkeisiin, joiden koko on tyypillisesti 60–100 miljoonaa euroa.

EI VAIN SUOMALAISILLE YRITYKSILLE

Rahoitusinstrumenttien osatavoitteena on hyödyntää suomalaista osaamista kehitysmaiden ongelmien ratkaisemisessa. Suurin osa rahoitusmuodoista on kuitenkin avoin kaikista maista tuleville yrityksille, jos hankkeella on merkittäviä kehitysvaihtoehtoja.

Näin myös Saksasta lähtöisin oleva Mobisol pystyi hakemaan Finnfundin lainarahaa seuraavaan kasvuloikkaansa Tansaniassa, Ruandassa ja Keniassa.

Vuonna 2016 Finnfund myönsi yritykselle 7,5 mil-

”TUOTE JA TOIMINTAMALLI ON MUOKATTAVA VASTAAMAAN PAIKALLISIA TARPEITA.”

Mobisolin aurinkosähköjärjestelmä tuo valoa koteihin ja virtaa taulutietokoneisiin. Yhtiö sai taloudellista tukea toimintansa aloittamiseen EEP-ohjelmasta. Finnfund on rahoittanut järjestelmän laajentamista Tansaniassa, Ruandassa ja Keniassa.

Mobisolin aurinkopaneeleita kuljetetaan veneellä Tansanian järviolueella.

joonan euron vakuudellisen lainan ja seuraavana vuonna 10 miljoonan euron lisärahoituksen.

”Finnfundin rahoitus oli myös tässä kasvuvaiheessa edellytys sille, että saimme uusia pääomasijoituksia ja lainoja kaupallisilta rahoittajilta”, Falk Reimann sanoo.

Rahoitusalan jargonilla ilmaistuna: Finnfundin tuella vivutettiin liikkeelle yksityistä rahaa, ja näin saatiin aikaan isompia kehitysvaihtoehtoja eli tässä tapauksessa uusiutuvalla energialla tuotettua sähköä entistä useammalle kotitaloudelle.

TILAA UUSILLE YRITYKSILLE

Ulkoministeriön energia-alan neuvonantaja **Henri Horn** sanoo, että yksityissektorin tukimuodot kattavat jo varsin hyvin energia-alan yritysten tarpeet liiketoiminnan eri vaiheissa.

”Esimerkiksi uusiutuvan energian liikkeideihin ja keksintöjen kaupallistamiseen voi saada tukea BEAM- ja EEP-ohjelmasta. Uusiutuva energia ja ilmastonmuutoksen torjunta kuuluvat myös Finnfundin painopisteisiin.”

Yrityksille suunnatuilla tukimuodoilla oli viime vuonna ennätysellisen paljon kysyntää. Mukaan

mahtuisi kuitenkin lisää suomalaisia yrityksiä ja toteuttamiskelpoisia hankkeita.

Esimerkiksi EEP:n eteläisen ja Itä-Afrikan ohjelmasta on rahoitettu 225 hanketta, joista vain seitsemässä tuen saaja on ollut suomalaisyritys.

Pääsääntöisesti suomalaishankkeet eivät johtaneet esiselvityksiä pidemmälle. Poikkeuksia kuitenkin on: esimerkiksi Sunspot alkoi EEP:n tuella koota aurinkosähköjärjestelmiä Ugandassa.

Horn sanoo, että moni suomalainen yritys haluaa lähteä kehitysmaiden markkinoille valmiilla tuotteella, joka harvoin kuitenkaan toimii sellaisenaan paikan päällä.

”Tuote ja toimintamalli on muokattava vastaamaan paikallisia tarpeita. Lisäksi on mietittävä laitteiden huoltoa ja varaosien toimitusta. Tähän tarvitaan paikallisia kumppaneita ja tiivistä läsnäoloa paikan päällä.”

FINNFUNDIN LAINALLA UUDET TUOTANTOTILAT

Varsin harvassa ovat myös ne suomalaiset yritykset, jotka ovat saaneet tukea useammasta kuin yhdestä yksityisen sektorin rahoitusinstrumentista. Tämä koskee energia-alan ohella muitakin toimialoja.

RAHOITUS- MUOTOJA KAIKKIIN VAIHEISIIN

Kehitysyhteistyön yksityisen sektorin rahoitus-instrumentit on suunniteltu siten, että ne kattavat yritysten liiketoiminnan kaikki vaiheet kehitysmaassa. Tavoitteena on ohjata yritysten toimintaa kohteisiin, jotka vähentävät köyhyyttä ja tukevat kestävästä kehitystä.

Lahja-apua

Suomalaisille yrityksille

Lainaa ja sijoituksia

Kaikkien maiden yrityksille

Ympyrän koko ja summa kuvaavat joko suurinta myönnettyä tukea tai mahdollista sijoitus- tai avustuspääöstä yhdelle yrityshankkeelle.

JULKISTEN INVESTOINTIEN RAHOITUSVÄLINE PIF

PIF (Public Sector Investment Facility) on korkotukilainat korvaava rahoitusmuoto, jolla rahoitetaan kehitysmaiden julkisen sektorin investointeja. Sellaisia voivat olla maaseudun sähköistämisen, köyhille alueille rakennettavat aurinko-, vesi- ja tuulivoimalat, sairaalalaitteiden hankinta tai vesihuollon parantaminen.

Rahoitus: Hankkeet tyypillisesti 5–30 miljoonaa euroa. Kun hanke on saanut myönteisen tukipäätöksen, tuen saaja – eli kehitysmaan julkisen sektorin toimija – voi ottaa kaupallista lainaa investoinnin rahoittamiseen. Lainan korko ja osa muista kuluista katetaan Suomen kehitysyhteistyövaroista.

Suomalaisuusvaatimus: Edellyttää suomalaisen tekniikan ja osaamisen käyttöä noin kolmanneksella lainasummasta.

NOPEA TOIMINTA

400 000 €

LIIEKUMPPANUUSOHJELMA FINNPARTNERSHIP

Liikekumppanuustukea ja neuvontaa annetaan kumppanien etsintään, toiminnan suunnitteluun ja työntekijöiden koulutukseen kehitysmaassa. Kumppanuus voi olla kehitysmaahan perustettava tuotantolaitos tai kehitysmaassa valmistettujen tuotteiden tuonti Suomeen.

Rahoitus: Lahja-apua, tuen enimmäismäärä 400 000 euroa hanketta kohden. Avustus voi olla yrityksen koosta ja kohdemaasta riippuen 30–85 prosenttia hankkeen toteutuneista kustannuksista. Tyypillisesti tukisummat ovat joltain kymmeniä tuhansia euroja.

Suomalaisuusvaatimus: Tukea voi hakea suomalainen yritys tai muualle rekisteröity yritys, jossa on vähintään 20 prosentin suomalaisomistus. Nykyisin avustusta voivat saada muutkin kuin yritykset.

2
MILJ. €

1
MILJ. €

ENERGIA- JA YMPÄRISTÖKUMPPANUUS EEP

Edistää uusiutuvan ja puhtaan energian sekä energiatehokkaan tekniikan käyttöä eteläisessä ja Itä-Afrikassa. Mekongin alueella on myös käynnissä Suomen rahoittama EEP-ohjelma, joka päättyy tämän vuoden lopussa.

Rahoitus: Kaksi rahoitusikkunaa, joista toinen on lahja-apua tai lainaa alkuvaiheen hankkeisiin (0,2–1 miljoonaa euroa) ja toinen on hankkeen jatkokehittelyyn myönnettävää lainaa (enintään 2 miljoonaa euroa). Yritykseltä vaaditaan rahoituksessa vähintään 30 prosentin omavastuusuutta.

BEAM – BUSINESS WITH IMPACT

Ulkoministeriön ja Business Finlandin ohjelma, jossa tuen pääpaino on uuden liiketoiminnan ja ansaintamallien kehittämisessä.

Rahoitus: Lahja-apu enintään 100 000 euroa hanketta kohden. Tuki pienille yrityksille on 50 prosenttia, keskisuurille ja suurille yrityksille 40 prosenttia hankkeen toteutuneista kustannuksista.

Suomalaisuusvaatimus: Hankkeessa oltava mukana suomalainen yritys, tutkimuslaitos tai kansalaisjärjestö. Tuki edellyttää suomalaisen tekniikan ja osaamisen käyttöä.

OLEMASSA OLEVAN VAHVISTAMINEN

UUDEN KEHITTÄMINEN

IFC:N ILMASTORAHASTO

Maaailmanpankin alaisen Kansainvälisen rahoitusyhtiön IFC:n hallinnoima ja Suomen rahoittama rahasto tukee uusiutuvan ja puhtaan energian ratkaisuja sekä ilmastohankkeita kehitysmaissa viiden seuraavan vuoden aikana. Suomen rahoituksen vastineeksi IFC sijoittaa kaikkiin hankkeisiin pääomaansa. Tavoitteena on houkutelua hankkeisiin myös muita yksityisiä ja julkisia pääomia.

Rahoitus: IFC:n hankkeet tyypillisesti 50–80 miljoonaa euroa, joista IFC voi kattaa kolmasosan.

26
MILJ. €

PITKÄAIKAINEN YHTEISTYÖ

20
MILJ. €

KEHITYSRAHOITUSYHTIÖ FINNFUND

Rahoittaa kehitysmaissa toimivia tai niihin perustettavia yrityksiä. Hankkeilta edellytetään taloudellista kannattavuutta ja myönteisiä kehitysvaikutuksia kohdemaassa.

Rahoitus: Pääomasijoitukset (enintään 30 prosenttia osakepääomasta), investointilainat (yleensä 1–10 miljoonaa euroa), välirahoitus tai näiden rahoitusmuotojen yhdistelmät.

Suomalaisuusvaatimus: Rahoitusta myönnetään vain kehitysmaassa toimivalle yritykselle, mutta hankkeessa voi olla suomalainen yritys osakkaana tai esimerkiksi laitetoimittajana. Tämä ei kuitenkaan ole rahoituksen edellytys.

Muutama suomalainen yritys on hyödyntänyt BEAM-tukea tuotekehitykseen ja Finnpartnershipin avustusta kehitysmaiden markkinoiden selvitykseen.

Finnpartnershipin ja Finnfundin rahoitusta on saanut kourallinen yrityksiä. Yksi niistä on SINI Furniture, joka valmistaa huonekaluja Etiopiassa.

Perheyrittäjien toinen perustaja **Henrik Puustinen** sanoo, että Finnpartnershipin tukea haettiin tehtaan ensimmäisten etiopialaisten työntekijöiden koulutukseen.

”Vajaan 20 000 euron tuki kattoi Suomesta tulleiden kouluttajien palkka- ja matkakuluja.”

SINI Furnituren toiminta alkoi vuonna 2011 vuokratiloissa Addis Abebassa. Huonekalut kävivät hyvin kaupaksi, joten yritys päätti laajentaa toimintaansa omiin tuotantotiloihin. Tätä varten Finnfund myönsi miljoonan euron lainan.

”Etiopialaisista pankeista rahoituksen saaminen olisi ollut vaikeaa”, Puustinen kertoo.

Finnfundin lainasta SINI Furnituren on nostanut vasta puolet, koska Etiopian poliittinen epävakaus on vaikuttanut muun talouden ohella kalustekauppaan. Siksi yritys on joutunut lykkäämään toistaiseksi uusien tuotantotilojen käyttöönottoa ja lisähenkilöstön palkkaamista.

RISKIRAHAA PIENILLE YRITYKSILLE

Pitkään Aasiassa ja Afrikassa asunut Henrik Puustinen löytää yksityisen sektorin rahoitusinstrumenteista yhden puutteen. Hän kaipaa pienille yrityksille nykyistä enemmän riskirahoitusta, jossa valtio jakaisi yrittäjän riskiä esimerkiksi lainojen takaamisen muodossa.

”Tuotantolaitoksen perustaminen Afrikkaan on aina iso ponnistus. Kynnys on vieläkin korkeampi, jos yrittäjä joutuu takaamaan ison osan rahoituksesta omalla omaisuudellaan.”

Puustisen mielestä esimerkiksi Finnfundin investointilainat sopivat huonosti pienen yrityksen tarpeisiin, sillä lainamäärät ovat yleensä 1–10 miljoonaa euroa.

”Lisäksi rahoituksen hakemiseen ja raportointiin liittyvät käytännöt ovat työläät SINI Furnituren kokoiselle yritykselle.”

Lahjatuotoiselta tuelta Puustinen toivoo nykyistä nopeampia maksatuksia. Yleinen käytäntö eri rahoitusmuodoissa on, että tuki maksetaan yritykselle jälki-käteen toteutuneita kustannuksia vastaan.

”Odotusaika on usein pitkä toimintaansa aloittavalle yritykselle, jolla on vielä vähän tuloja ja pienet kassavarat.”

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Tyttö opiskelee lukutaidon alkeita GraphoGamen eli Ekapelin avulla Bagamoyossa Tansaniassa vuonna 2013.

Lukutaitopelin pitkä matka luokkahuoneisiin

Suomalaisella Ekapelillä sambialaiset lapset oppisivat lukutaidon alkeet viidessä tunnissa. Menee kuitenkin vuosia ennen kuin peliä pelataan paikallisilla kielillä.

TEKSTI TIINA KIRKAS KUVA JUHA-MATTI LATVALA

Sambiassa lapset aloittavat koulunsa kielellä, jota he puhuvat kotonaan tai muuten kuulevat ympäristössään. Silti he eivät opi lukemaan. Professori Heikki Lyytisen tuoreessa tutkimuksessa lähes yksikään toisluokkalainen lapsi ei onnistunut kokeissa, joissa mitattiin alkeislukutaitoa omassa äidinkielessä.

Lyytinen on jäänyt eläkkeelle Jyväskylän yliopistosta mutta tutkii yhä lasten lukutaitoa YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon professorina.

”Lasten opettajat eivät osaa kunnolla lukea eivätkä siten opettaa äidinkieltään. He ovat itse oppineet lukemaan englanniksi ja yrittävät nyt opettaa lapsille lukutaitoa toistamalla englannin kielen kirjainten nimiä.”

Ongelmana on, että englannin kielessä kirjaimet eivät äänny johdonmukaisesti, kuten suomen kielessä tai afrikkalaisissa kielissä. Niissä yhtä kirjainta vastaa yksi äänne ja päinvastoin.

Lukemaan oppii, kun osaa tunnistaa kirjainten edustamat äänneet ja ymmärtää yhdistää äänneet sanoiksi kirjainten osoittamassa järjestyksessä, Lyytinen sanoo.

”Suomessa lapset oppivat lukemaan nopeasti, koska he näkevät ympärillään kirjaimia, kiinnostuvat niistä ja oivaltavat, miten sanat muodostuvat. Heille myös luetaan ääneen. Afrikassa lapset elävät toisessa todellisuudessa.”

VIISIKIN TUNTIA RIITTÄÄ

Heikki Lyytisen mielestä sambialaiset lapset hyötyisivät lukutaitopelistä, joka Suomessa tunnetaan Ekapelinä ja maailmalla GraphoGamenä.

Peli asennetaan tietokoneelle, tabletille tai älypuhelimelle. Lapset noukkivat laitteen näytöltä kirjaimia, jotka vastaavat heidän kuulemiaan äänneitä.

Opettaja voi seurata lasten pelaamista ja heidän kehitystään omalta laitteeltaan. Samalla hän voi puuttua lasten lukutaidon ongelmiin yksilöllisesti.

”Lasten on kuitenkin parasta pelata peliä kotona, jossa on rauhaisempaa kuin koulussa. Usein riittää, että lapsi pelaa GraphoGamea yhteensä viisi tuntia vartin pätkissä muutaman kerran päivässä”, Lyytinen sanoo.

Sambiassa sähköä ja verkkoyhteyksiä ei riitä joka kylään, mutta varsin monessa perheessä on jo edullinen älypuhelin.

”Afrikan maaseudulla myös vanhemmat ovat innostuneet pelaamaan ja opettelemaan lukutaidon perusteita lastensa opastuksella”, Lyytinen sanoo.

RAHOITTAJA YHÄ HAUSSA

Ekapeli on kehitetty 2000-luvun alussa osana luku- ja kirjoitusvaikeuksien tutkimusta Jyväskylän yliopistossa ja Niilo Mäki Instituutissa. Suomessa sitä pelataan suomen ja ruotsin kielellä, maailmalla muiden muassa brittienglannin, ranskan ja portugalin kielillä.

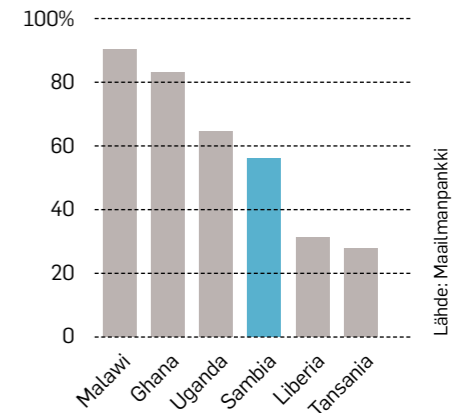
Jokainen kieliversio pohjaa laajaan tieteelliseen näyttöön siitä, että peli toimii kyseisessä kieli- ja kulttuuriympäristössä. Esimerkiksi englanninkielisessä pelissä äänneet vastaavat kolmen neljän kirjaimen yksikköä, jonka tunnistaminen opettaa lapselle lukutaidon alkeet.

Peliä myös kehitetään jatkuvasti pelaajilta kerätyn tutkimustiedon perusteella.

Parhaillaan GraphoGamea testataan esimerkiksi swahilin kielellä Keniassa ja Tansaniassa. Sambiassa taas työstitään versiota, jossa äänneet, tavut ja lainasanat ovat lähes yhteisiä maan kuudelle yleisimmille puhutulle bantukielelle.

Heikki Lyytinen toivoo, että peli on valmis opetuskäyttöön parin vuoden kuluttua.

GraphoGamen kaupallisesta jakelusta vastaa samanniminen yhtiö, joka on osa suomalaista koulu-

Lähde: Maailmanpankki

Toisen luokan oppilaat, jotka eivät osanneet lukea sanaakaan lyhyestä tekstistä.

tusteknologiayritystä Learning Intelligence Groupia. Se on sitoutunut jakamaan GraphoGamea maksutta lapsille köyhissä maissa, kuten Sambiassa.

”Tällä hetkellä etsimme yhteistyökumppaneita ja rakennamme toimivaa rahoitusmallia”, GraphoGamen perustaja Mervi Palander kertoo.

Se vie aikaa.

Rahoittajia voisivat olla valtion ja kuntien lisäksi kansainväliset järjestöt. Palanderilla on hyviä kokemuksia myös teleoperaattoreista ja yrityksistä, jotka osana yhteiskuntavastuuohjelmaansa kustantavat GraphoGameja lapsille.

”Yritykset saavat näkyvyyttä ja todennettua tietoa siitä, kuinka moni lapsi on heidän tuellaan oppinut lukemaan.”

Rahoittajia tarvitaan, jotta köyhissäkin maissa olisi asiantuntijoita tukemassa pelin käyttöä. Kaikilla lapsilla ei ole myöskään älypuhelin käyttöön eikä kouluissa tietokoneita tai tabletteja. Niiden hankinta maksaa, samoin sähkö- ja verkkoyhteyksien rakentaminen.

Palander myöntää, että Afrikan markkinoilla on aluksi helpointa edetä suurten eurooppalaisten kielten peliversioilla.

”Jotta paikallisilla kielillä voidaan kehittää pelejä, tarvitaan rahoituksen lisäksi tutkijayhteisö, joka tuntee kieliympäristön ja osaa kehittää peliä lasten tarpeisiin.”

Englanninkielistä GraphoGamea testataan Kenian ja Tansanian lisäksi Etelä-Afrikassa, ranskankielistä Senegalissa ja Norsunluurannikolla. Angolassa ja Mosambikissa neuvotellaan mahdollisuudesta testata kouluissa portugalkielistä GraphoGamea. •

KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

Vaniljaorkidean pölyttäminen on käsityötä. Se onnistuu vain 12 tunnin kuluessa siitä, kun kukka on avautunut. Siksi vanilja on sahramin jälkeen maailman toiseksi kallein mauste. Aikoinaan vaniljan kotiseudulla Keski-Amerikassa pölyttämisen suorittivat tehtävään erikoistuneet hyönteiset ja linnut.

VANILJAN KARVAS SIVUMAKU

Neljä viidesosaa maailman vaniljasta tuotetaan Madagaskarilla Afrikassa. Riisto, lapsityö ja rikollisuus antavat sille ikävän sivumaun.

KUVAT JESPER KLEMEDSSON TEKSTI BENGT SIGVARDSSON

Noin 80 000 viljelijää tuottaa vuosittain 3 500 tonnia vaniljaa etenkin Savan alueella Madagaskarin koillisosassa. Alueen tärkeimmän keskuksen Sambavan lähikylissä tuskin kuitenkaan huomaa, että asukkaat viljelevät sahramin jälkeen toiseksi kalleinta maustetta maailmassa. Bambutaloissa ei ole sähköä eikä juoksevaa vettä.

Viljelijöillä ei ole myöskään nykYTEKNOLOGIAA, jolla seurata vaniljan maailmanmarkkinahintaa. Se on noussut viime vuosina huimasti: vuonna 2010 vaniljan kilohinta oli 25 euroa, viime vuonna yli 500 euroa. Tämän vuoden hinta tiedetään kesäkuussa.

Maailmanmarkkinahinnan nousu selittyy kasvavalla globaalilla kysynnällä ja rajallisella tarjonnalla. Yhä useampi amerikkalainen ja eurooppalainen haluaa maustaa kahvinsa, jäätelönsä ja leivonnaisensa aidolla vaniljalla keinotekoisien vanilliinien sijaan. Viime vuonna hintaan vaikutti myös maaliskuinen hirmumyrsky, joka tuhosi ison osan vaniljaviljelmistä. Uudelleenistutetut vaniljaorkideat tuottavat satoa vasta kolmen vuoden kuluttua.

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n mukaan vaniljaviljelmien työntekijöistä joka kolmas on 12–17-vuotias lapsi. **Jean Freddy** on 14-vuotias ja työskentelee perheensä viljelyksillä vapaa-aikanaan.

Vaniljaorkidea on kiipijäkasvi, joka kasvaa metsässä puiden rungoilla. Jean Freddy tehtävänä on siirtää puutikulla avonaisen kukan heteistä siitepölyä toisen kukan luotteihin ja päinvastoin. Pölytys tulee tehdä käsin 12 tunnin kuluttua kukan avautumisesta. Sato korjataan kahdeksan kuukauden kuluttua pölytyksestä.

Viljelijät pelkäävät varkaita. He syyttävät poliisia toimittomuudesta ja osallisuudesta varastetun vaniljan kauppaan. Välittäjä maksaa vaniljasta puolet maailmanmarkkinahinnasta. Eri viljelijöiden pavut sekoitetaan keskenään ennen kuin ne myydään vientiyritykselle. Se vaikeuttaa varastetun vaniljan jäljittämistä. Osa viljelijöistä torjuu varkauksia korjaamalla satonsa ennenaikaisesti, mikä heikentää vaniljan laatua. Osa tappaa varkaat.

Ambodivohitra Kobainan kylässä viljelijät ovat järjestäytyneet yhdistykseksi ja perustaneet lainarahaston 1 500 jäsenelleen. Rahalla he remontoivat talojaan ja hankkivat aurinkopaneeleita. Perusteilla on osuustoimintayritys, joka kaupaa vaniljaa ulkomaiselle reilun kaupan yritykselle. Viljelijä **Rajao Jean Edwigienin** mielestä hallituksen pitäisi säädellä vaniljan hintaa. Vaniljakauppa vapautettiin vuonna 1997.

Sadonkorjuun jälkeen vaniljan vihreät kotahedelmät saavat käydä muutaman päivän. Käymisprosessissa ne muuttuvat ruskeiksi ja tuottavat erityistä vaniljan makua ja tuoksua. Sen jälkeen vaniljaa kuivataan auringossa kolmisen kuukautta ennen kuin se myydään välittäjille. Monen välikäden kautta vanilja päättyy madagaskarilaisille vientiyrityksille, jotka kauppaavat sen eri puolille maailmaa. Eniten vaniljaa myydään Yhdysvaltoihin, Ranskaan ja Saksaan.

Kirjoittaja on ruotsalainen vapaa toimittaja. Ruotsin kielestä suomentanut ja toimittanut Tiina Kirkas. Suomennoksessa on käytetty lähteenä Luonnontieteellisen keskusmuseon verkkopalvelua luomus.fi.

KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

VIRO Kehitysapu purkaa NEUVOSTOLIITTOA

Vielä 20 vuotta sitten Viro vastaanotti kehitysapua Maailmanpankilta. Nyt se auttaa entisiä neuvostovaltioita integroitumaan länteen.

TEKSTI ESA SALMINEN KUVAT LK/ HEIKKI SAUKKOMAA

Samaan aikaan kun Viro juhlii sata-vuotista itsenäisyyttään, viettää se myös toista merkkipäivää: Viro on antanut kehitysapua 20 vuotta.

”On ehdottomasti mukavampi olla kehitysavun antaja kuin sen vastaanottaja”, sanoo **Martin Pöder** puhelimitse Washingtonista.

Pöder tietää, mistä puhuu: hän työskenteli Viron valtiovarainministeriössä silloin, kun Viro 1990-luvulla sekä vastaanotti että alkoi antaa kehitysapua.

”Ei vastaanottajaa nyt ehkä ihan alentuvasti kohdella, mutta kyllä avunantajilta tulee paljon hyväntahtoisia ohjeistuksia.”

Tällä hetkellä Pöder toimii Maailmanpankin johtokunnassa Pohjoismaiden ja Baltian varaedustajana.

Viron kehitysavun tarina nivoutuu maan määrätietoiseen projektiin muutua Itä-Euroopan köyhästä maasta vauraaksi länsimaiseksi teollisuusvaltioksi. Kun Neuvostoliitto hajosi ja Viro palautti itsenäisyytensä vuonna 1991, ensimmäisenä Viro liittyi Maailmanpankkiin ja Kansainväliseen valuuttarahastoon.

Tahti oli nopea: Neuvostoliiton hajoaminen alkoi vallankaappausyrityksestä elokuussa 1991. Vain kaksi kuukautta myöhemmin järjestettiin ensimmäinen Maailmanpankin kokous, jossa Virossa ryhdyttiin tekemään moderni talous.

Pöder muistaa, että Viro halusi kovasti uudistua. Ulkomailla otettiin mielellään neuvoja vastaan.

”Suomestakin oli neuvonantajia, silloisesta Valtion hankintakeskuksesta. Kun saimme ensimmäisen kehityslainan Maailmanpankilta, emme tienneet hankintasääntöjä tai miten rahat siirtyvät Washingtonista Viroon.”

JOUSTAVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Vuosina 1991–2004 Viro vastaanotti kehitysapua lähes miljardi Yhdysvaltain dollaria. Viimeiset kehityslainat se maksoi takaisin vuonna 2005.

Jyrki Koskelo on kehitysrahoituksen ammattilainen, joka toimi 1990-luvulla Maailmanpankin alaisessa Kansainvälisessä rahoitusyhtiössä IFC:ssä ”panemassa Viron asioita kuntoon”.

Viron tahti oli poikkeuksellinen. Jos vanhentuneet lait olivat kehityksen tiellä, niitä muutettiin, Koskelo muistelee.

”Rahoitimme sikäläisen sementtiteollisuuden modernisointia. Sijoitusanalyysissä kohtasimme juridisen esteen: perusraaka-aineena käytettävä kalkkikivi oli määriteltä strategiseksi resurssiksi, johon ei saisi vastaanottaa ulkomaisia sijoituksia”, Koskelo sanoo.

”Soitin asiasta finanssiministerille. Seuraavana päivänä hän soitti takaisin ja sanoi, että meillä on nyt hallituksen päätös, jonka mukaan kalkkikivi ei ole enää strateginen resurssi.”

Koskelon mielestä on ilmeistä, että Viro ei olisi koskaan noussut nykyiseen vaurauteensa ilman julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä.

”Virossa luotiin lainsäädäntöä, joka mahdollisti yksityissektorin nopean kehityksen. Se nosti Viron köyhyydestä”.

”VIROSSA LUOTIIN LAINSÄÄDÄNTÖÄ, JOKA MAHDOLLISTI YKSITYISSEKTORIN NOPEAN KEHITYKSEN. SE NOSTI VIRON KÖYHYDESTÄ.”

Jono leipäkaupan edessä Tallinnassa vuonna 1990.

EU:TA SEURASI KEHITYSYHTEISTYÖ

Viro aloitti neuvottelut Euroopan unionin jäsenyydestä vuonna 1997. Seuraavana vuonna se antoi ensimmäistä kertaa kehitysapua.

”Saimme EU:lta nopeasti tukea, joten tarvitsimme perinteistä kehitysapua entistä vähemmän”, Martin Pöder kertoo.

Hän myöntää, että kehitysyhteistyön tekeminen kuuluu ikään kuin asiaan, jos haluaa olla länsimaa.

Vuosituhanen taitteessa melko vaatimaton kehitysyhteistyö ei ollut suuri uhraus. Talouskasvu ylsi parhaimpina vuosina kaksinumeroiseksi, eikä valtionvelka koskaan noussut yli 12 prosenttiin kansantuotteesta.

Kehitysyhteistyön pääkumppaniksi valittiin Maailmanpankki, jonka kanssa avun vastaanottaminen oli sujunut hyvin.

Vuonna 2017 Viron kehitysapu oli alustavien lukujen mukaan 37,9 miljoonaa euroa, ja sen osuus oli 0,17 prosenttia maan kansantulosta. EU:n jäsenenä Viro on sitoutunut nostamaan kehitysyhteistyömäärärahojensa osuuden 0,33 prosenttiin kansantulosta vuoteen 2030 mennessä.

Viro antaa edelleen valtaosan avustaan monenkeskisten kanavien, kuten EU:n ja Maailmanpankin, kautta. Kahdenvälisen avun kohteita ovat Afganistan, Georgia, Moldova, Ukraina ja Valko-Venäjä.

Maavalinta ei ole sattumaa: Virolle olisi eduksi, jos muutkin entiset neuvostovaltiot integroituisivat nykyistä tiiviimmin länteen.

”Näiden joukossa on todellisia kuhnureita, kuten Valko-Venäjä, jonka uudistumistahti on todella hidaskas. Se ei ole oikeastaan koskaan lähtenyt Neuvostoliitosta”, Pöder sanoo.

”Me haluaisimme laajentaa ystävällismielisten maiden piiriä. Minusta kehitysyhteistyö on edelleen osa hanketta purkaa Neuvostoliittoa.”

Kehitysyhteistyön painopisteet ovat tuttuja eli köyhyyden vähentäminen, rauhanrakentaminen ja talouden kehittäminen.

Lisäksi Viro painottaa tietoteknologiaa ja sähköistä valtionhallintoa. Pöderin mukaan Viroa arvostetaan IT-alalla: sen kokemuksille digitalisaatiosta on enemmän kysyntää kuin mihin se pystyy vastaamaan.

Nyt haasteena on, miten kysynnästä tehdään liiketoimintaa. Tähän asti virolaisyhtymät ovat hyötäneet kansainvälisistä tarjouskilpailuista lähinnä alihankkijoina. Osa niistä on kuitenkin onnistunut laajentamaan toimintaansa Keski-Aasiaan ja Afrikkaan.

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Viru Keskus Tallinnassa vuonna 2010.

RAUHAN MADAME

Kriisinhallintakeskuksen uusi johtaja Kirsi Henriksson tottui Irakissa heräämään kapinallisten rakettituleen. Silti hän pitää siviilikriisinhallintaa harmaana puurtamisena.

TEKSTI MINTTU-MAARIA PARTANEN KUVAT LIISA TAKALA

Elettiin vuotta 1986, ja lukioikäisellä Kirsi Henrikssonilla oli päämäärä: uusikaupunkilaisen työläisperheen arjesta piti päästä maailmalle. Hän haki opiskelemaan arkeologiaa Helsingin yliopistoon mutta ei päässyt sisään.

”Onneksi. Sen sijaan päätin oppia ranskan kielen kunnolla ja lähdin au pairiksi Ranskaan.”

Pian Henriksson löysi itsensä Lyonista 1700-luvun kartanosta valmistamassa illallista au pair -perheensä herttuatarisoäidille. Kaksi ranskalaistyttöä auttoi häntä kuorimaan perunoita 25 hengen illallista varten.

”Ilmeisesti herttuatar koki huonoa omatuntoa siitä, että minun piti osallistua ruoanlaittoon. Illallisen jälkeen hän kutsui minut digestiiville keskustelemaan vieraiden kanssa.”

Monipolviset keskustelut historiasta ja politiikasta kannattivat, sillä ranskan kielen taito alkoi johdattaa Henrikssonin uraa.

KUOPIOSTA MAAILMALLE

Kirsi Henriksson istuu karussa työhuoneessaan. Pari päivää aiemmin hän on lentänyt Länsi-Afrikan Nigeristä huhtikuiseen sumuiseen Kuopioon Kriisinhallintakeskuksen uudeksi johtajaksi.

Työhuoneessa on esillä muistoja edellisestä työstä Euroopan unionin siviilikriisinhallintaoperaation päällikkönä Nigerissä: alaisen lahjoittama puinen rasia, valokuva Agadezin moskeijasta ja kehystetty lehtileike, jossa Henriksson vastaanottaa ansiomerkin Nigerin pääministeriltä.

Kriisinhallintakeskuksen tehtävänä on kouluttaa ja palkata asiantuntijoita kansainvälisiin siviilikriisinhallinnan tehtäviin. Vuosittain suomalaisia lähtee maailmalle noin 120, joista kolmannes EU:n operaatioihin.

Tyypillisesti lähtijät ovat poliiseja ja rajavartijoita, mutta nykyään yhä useammin myös muiden alojen osaajia. Heidän työnään on lisätä konfliktista toipuvan maan turvallisuutta esimerkiksi kouluttamalla virkamiehiä, poliiseja ja oikeuslaitoksen työntekijöitä.

”Siviilikriisinhallinta on turvallisuuden harmaata puurtamista”, Henriksson sanoo.

Kriisinhallintakeskus toimii sisäministeriön alaisuudessa. Rahat operaatioihin myöntää ulkoministe-

riö, joka myös päättää niihin osallistumisesta. Lisäksi keskus tekee tiivistä yhteistyötä järjestöjen, ulkomaisten asiantuntijoiden ja Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen Fincentin kanssa.

IRAKISTA LIBYAAN

Ranskassa vietettyjen vuosien jälkeen Kirsi Henriksson pääsi Tampereen yliopistoon opiskelemaan yleistä historiaa, kansainvälistä politiikkaa ja ranskaa.

Valmistumisensa jälkeen hän ryhtyi tutkijaksi ja perehtyi erityisesti Pohjois-Afrikan tilanteeseen ja Ranskan suhteisiin entisiin siirtomaihinsa.

Kymmenen vuotta vierähti muun muassa Rauhan ja konfliktitutkimuskeskuksessa.

Vuonna 2006 Henriksson koki neljänkymppin kriisin. Kuopioon oltiin perustamassa Kriisinhallintakeskusta, jonne hän päätti hakea töihin.

”Halusin tehdä rauhaa, en vain tutkia sitä.”

Henriksson aloitti Kriisinhallintakeskuksessa tutkijana, mutta parissa vuodessa hän yleni keskuksen tutkimus- ja kehittämisjohtajaksi.

Eniten hän kaipasi rauhanrakentamisen kenttätyöhön.

Mahdollisuus avautui Irakissa vuonna 2010. Maa oli sodassa, mutta Henriksson tunsi olevansa kotonaan. Aamuisin hän heräsi, kun hallitusta vastustavat kapinalliset ampuivat ensimmäiset raketit kansainväliselle alueelle, jossa sijaitisivat länsimaiden suurlähetystöt.

Henrikssonin tehtävä oli arvioida, miten EU:n siviilikriisinhallintaoperaatio EUJUST-LEX oli onnistunut kouluttamaan irakilaisia poliiseja.

Liikkuminen onnistui vain luotiliivit päällä, kolmen auton turvasaattueessa.

”Irakissa länsimaiset sotilaat olivat läsnä kaikkialla. Tiesimme, että vaikeassa paikassa saisimme suojaa amerikkalaisilta sotilailta.”

Sotilaat turvasivat näkyvyydellään siviilikriisinhallinnan työskentelymahdollisuuksia, mutta muutoin yhteistyölle oli määritelty ehdoton raja. Koska siviilikriisinhallintaa rahoitetaan julkisista kehitys yhteistyövaroista, virallinen yhteistyö sotilaiden kriisinhallintaoperaatioiden kanssa ei ollut sallittua.

Henrikssonin mielestä käytännön arkityötä olisi kuitenkin helpottanut, jos kriisinhallinnan osapuolet olisivat voineet hyödyntää esimerkiksi toistensa ajoneuvoja tai tarvikkeita.

PELKÄLLÄ SIVIILIKRIISINHALLINNALLA EI TURVATA RAUHAA UUDESSA TILANTEESSA. JOKAISTA TOIMIJA TARVITAAN.

Turvallisuustilanne oli täysin toinen Libyassa, jossa Henriksson kehitti ja arvioi EU:n siviilikriisinhallintaa vuonna 2013. Maassa ei ollut länsimaiden sotilaita mutta sitäkin enemmän aseistettuja nuoria miehiä huumepäissään. Kauppamatka saattoi koska tahansa päättyä sieppaukseen.

Kesällä 2014 operaatio siirrettiin turvallisuusyöstä naapurimaahan Tunisiaan. Pian Libyan tilanne äityi edelleen jatkuvaksi sisälissodaksi.

”Harmittaa, että työ jäi kesken. Maassa olisi ollut niin paljon tehtävää”, Henriksson sanoo.

MALISTA NIGERIIN

Vuonna 2015 Eurooppaan saapui ennätysellisen paljon siirtolaisia. Länsi-Afrikassa tulijoiden reitti kulki Nigerin kautta. Solmu-kohta oli maan keskiosissa Agadezissa, josta siirtolaiset jatkoivat Libyan rajalle ja edelleen kohti Eurooppaa.

EU halusi katkaista siirtolaisten matkareitin ja perusti Agadeziin kenttätoimiston siviilikriisinhallintaoperaatiota varten. Tavoitteena oli torjua siirtolaisuuden lisäksi terrorismia ja ehkäistä Libyan kaaoksen leviäminen rajan yli Nigeriin.

Operaation johtajaksi valittiin Kirsi Henriksson, joka oli jo päättänyt palata Suomeen Malista, jossa hän oli työskennellyt EU:n siviilikriisinhallintaoperaation varapäällikkönä vuodesta 2014.

Henrikssonista tuli ”madame chef”, jonka johtamasta operaatiosta muodostui alueen kiintopiste. Aiemmin siellä toimi vain Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM.

”Päämajamme neuvottelupöydän ympärillä istuivat IOM:n, YK:n pakolaisjärjestön, EU-delegaation ja Lääkärit ilman rajoja -järjestön edustajat. Pystyimme jakamaan tietoa ja suunnittelemaan toimintaa. Viisi vuotta aiemmin se ei olisi ollut mahdollista.”

Henrikssonin mielestä Nigerin operaa-

tio on esimerkki eri toimijoiden hyvin sujuneesta yhteistyöstä.

Myös EU:lle Nigerin operaatio oli menestys, sillä muuttoliike Nigerin kautta saatiin loppumaan. Siihen vaikutti kolme tekijää.

Ensinnäkin Nigerin valtiojohto päätti ottaa kiinni ja palauttaa kotimaihinsa kaikki Agadezista Libyaan matkanneet ulkomalaiset siitäkin huolimatta, että Länsi-Afrikan talousalueella ihmiset saavat liikkua vapaasti.

Toiseksi EU lupasi rahoittaa mittavia kehitysyhteistyöhankkeita Nigerissä, jos se suostuu torjumaan siirtolaisten kauttakulkua. Viime vuoden loppuun mennessä EU oli myöntänyt Nigerille lähes 230 miljoonaa euroa, joilla on hallittu muuttoliikettä ja kehitetty ihmisalakuljetukselle vaihtoehtoisia elinkeinoja.

Myös poliisit ja virkamiehet puuttuivat ihmisalakuljettajien toimintaan. Samalla ne saivat resursseja islamistisen äärijärjestön Boko Haramin vastaiseen taisteluun.

Kolmantena synnä muuttoliikkeen vähenemiselle oli yhdysvaltalaisen uutiskanavan CNN:n vuonna 2017 esittämä juttusarja, joka kertoi libyalaisien orjuuttamista siirtolaisista.

”Olimme kuulleet huhuja jo aiemmin. Tarinat olivat kauheita. Orjia säilöttiin autioituneeseen eläintarhaan. Orjuuden trauma on syvällä afrikkalaisissa, joten asia sai laajas- ti huomiota”, Henriksson kertoo.

Myöhemmin Länsi-Afrikan maat alkoivat pelastaa kansalaisiaan Libyasta.

Henriksson on huomannut, että konfliktit ovat monimutkaistuneet. Enää ei ole selkeää sotavaihetta, jonka jälkeen solmitaan rauha ja aloitetaan jälleenrakennustyö.

Sen sijaan on alati vaihtuvia aseellisia ryhmittymiä, valtion sotajoukkoja ja terroristeja.

Henrikssonin mukaan pelkällä siviilikriisinhallinnalla ei turvata rauhaa uudessa tilanteessa. Jokaista toimijaa tarvitaan.

”Ongelma on, että esimerkiksi kehitys-

yhteistyö on hidasta verrattuna siviilikriisinhallintaan. Apu ei aina ole myöskään sitä, mitä paikalliset toivovat.”

Esimerkiksi Nigerin kehitysyhteistyöhankkeissa ammattikoulutusta tarjottiin aluksi vain siirtolaisille, mikä suututti paikalliset asukkaat. Kiista loppui vasta, kun hyöty jakaantui tasaisesti siirtolaisille, paikallisille ja myös eri etnisille ryhmille.

TAKAISIN RANSKAAN

Ranska ja ranskan kieli ovat muovanneet Kirsi Henrikssonin työuraa ja elämää teini-

ikäisestä lähtien. Ensin kieli avasi tutkijauran yliopistolla, sen jälkeen mahdollisuuden ulkomaankomennuksiin.

Henrikssonilla on myös henkilökohtainen suhde Ranskaan. Hänen toinen kotinsa sijaitsee Etelä-Ranskan Aix-en-Provencessä, jonne hän voi paeta katsomaan sinistä taivasta ja hengittämään. Olemaan niin, ettei kukaan tunne.

”Avaan aamulla parvekkeeni oven keskiaikaisessa keskustassa ja näen 40 ravintolaa. Käyn hakemassa aamupalaksi tuoreita hedelmiä ja croissantteja. Sen verran ranskalainen

KIRSI HENRIKSSON

IKÄ: 51

KOULUTUS: Filosofian maisteri Tampereen yliopistosta pääaineina yleinen historia, kansainvälinen politiikka ja ranskan kieli

TYÖ: Kriisinhallinta-keskuksen johtaja

PERHE: Entisen puolison lapset ja lapsenlapset

HARRASTUKSET: Avantouinti ja ruoanlaitto

minusta on tullut.”

Kakkoskodissa on mahdollista keskittyä kirjoittamiseen. Yliopistovuosilta jäi kesken väitöskirja, joka käsittelee Ranskan ja Algerian suhteita.

”Minun on saatava väitöskirjani vihdoin valmiiksi, sillä olen saanut siihen niin paljon tukea. Onneksi minun tarvitsee kirjoittaa uudestaan vain johdanto, sillä historiani tulkitani ei ole muuttunut”, Henriksson sanoo. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Isot järjestöt ITSE- KRIITTISINÄ

Vauraat valkoiset rahoittajat ja muun väriset avunsaajat. Nyt kansainväliset järjestöt yrittävät murtaa asetelmaa, mutta miten käy paikallisten kansalaisjärjestöjen köyhissä maissa?

TEKSTI TIINA KIRKAS KUVA PLAN /ANIK A BUESSEMEIER

Lastenoikeusjärjestö Plan International avasi toimistonsa Kolumbian pääkaupungissa Bogotassa vuonna 1962. Suuren kansainvälisen järjestön maatoimistona sen tehtävänä oli hallinnoida ja koordinoita kehitysyhteistyöohjelmia, joita rahoittivat Planin kummit ja itsenäiset jäsenjärjestöt pohjoisen vauraissa maissa. Se myös raportoi ja tiedotti niille toiminnastaan.

Kolumbiassa riitti työtä, sillä sisällissota hajotti perheitä ja pakotti miljoonia ihmisiä evakkoon eri puolilla maata. Yhteiskunnallinen ja taloudellinen eriarvoisuus oli räikeää ja lasten asema tukala.

2000-luvun puolivälissä Plan halusi tehostaa työtään ja uudistaa toimintatapojaan. Yksi tavoitteista oli siirtyä kertaluonteisesta ohjelmarahoituksesta pitkäjänteiseen varainkeruuseen.

Tukea muutokselle se sai Suomesta, ja kesällä 2010 Kolumbian maatoimistosta tuli Planin itsenäinen jäsenjärjestö. Se tarkoitti omaa varainkeruuta sekä ohjelma- ja vaikuttamistyötä.

”Toimintakulttuurimme on muuttunut ratkaisevasti. Esimerkiksi hallituksessa on jäsenenä kansalaisjärjestö- ja kehitysyhteistyöihmisten lisäksi liike-elämän edustajia. Tunnistamme aikaisempaa paremmin vastuumme paikallisille ja kansainvälisille rahoittajille. Myös ohjelmatyömme laatu ja vaikuttavuus ovat parantuneet”, kertoo Plan Kolumbian entinen johtaja **Gabriela Bucher**.

Järjestöllä on tällä hetkellä 4 500 säännöllistä tukijaa Kolumbiassa. Sen ohjelmatyötä rahoittavat

edelleen myös Planin kummit ja muut jäsenjärjestöt pohjoisen vauraissa maissa.

MONINAISUUTTA PÄÄTÖKSENTEKOON

Sen lisäksi, että Plan Kolumbia on nykyisin entistä uskottavampi paikallinen toimija, se välittää kehittyvien maiden näkökulmaa Plan Internationalin päätöksentekoon.

Monien kansainvälisten järjestöjen tavoin Plan Internationalissa valtaa ovatkin perinteisesti käyttäneet vauraiden valtioiden jäsenjärjestöt, joiden hallitukset koostuvat enimmäkseen valkoisista keski-ikäisistä päättäjistä, myöntää Plan Suomen pääsihteeri **Ossi Heinänen**.

Viime vuosina moniäänisyys on kuitenkin lisääntynyt, kun Kolumbian lisäksi Intian, Indonesian ja Brasilian maatoimistot ovat muuttuneet itsenäisiksi jäsenjärjestöiksi. Kaikkiaan Planilla on 22 jäsenjärjestöä ja 48 maatoimistoa.

15-vuotiaat Meliza (vas.) ja Ledys oppivat sukupuolten tasa-arvosta sekä seksuaali- ja lisääntymisterveydestä Plan Kolumbian vertaisryhmässä.

JÄRJESTÖJEN ON TUNNETTAVA IHMISET, JOIDEN ELINOLOIHIN NE HALUAVAT VAIKUTTAA.

”Päätöksenteko on monipuolistunut, kun pöydän ympärillä istuu kumppaneita, jotka tuntevat kehitysmaiden arjen ja todellisuuden”, kertoo Plan Suomen hallituksen puheenjohtaja **Gunvor Kronman**.

Kronman toimii myös Plan Internationalin korkeimman päätäntäelimen jäsenneuvoston varapuheenjohtajana.

Hän lisää, että nykyisin päätöksentekoon osallistuu myös nuoria eri maista, kuten Suomesta, Intiasta, Ugandasta ja Sierra Leonesta.

”Heidän näkemystensä kuuleminen on tärkeää, sillä onhan Plan lastenoikeusjärjestö.”

Heinäsen mielestä muutos voisi olla nopeampikin.

”Isoissa järjestöissä se on usein kuitenkin vaikeaa, koska jäsenjärjestöt ovat itsenäisiä eivätkä välttämättä halua noudattaa muiden tekemiä päätöksiä. Päätösvallan jakaminen aiheuttaa aina myös vastarintaa.”

USKOTTAVUUTTA LÄSNÄOLOLLA

Plan Internationalin lisäksi monet muut kansainväliset järjestöt ovat monipuolistaneet päätöksentekoaan ja vahvistaneet läsnäoloaan kehittyvissä maissa.

Esimerkiksi brittiläinen ActionAid siirsi pääkonttorinsa Etelä-Afrikan Johannesburgiin jo vuonna 2004. Niin ikään brittiläinen Oxfam viimeistelee toimintonsa hajauttamista muiden muassa Kenian Nairobiin ja Etiopian Addis Abebaan.

Järjestöt perustelevat siirtojaan uskottavuudella. Niiden on tunnettava ihmiset, joiden elinoloihin ne haluavat vaikuttaa.

Oxfamin johtaja **Winnie Byanyima** huomauttaa, että kyse ei ole siirtymästä etelään vaan kaikkialle maailmaan.

”Köyhät eivät asu vain kriisivaltioissa vaan myös keskitulon maissa, kuten Intiassa, Brasiliassa ja Nigeriassa. Meidän on tuettava näissä maissa paikallisten työtä ihmisoikeuksien puolesta ja köyhyyttä vastaan”, hän totesi pari vuotta sitten brittiläisessä *Guardianissa*.

Ossi Heinänen muistuttaa, että suurena kansainvälisenä järjestönä Planilla on mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon, lainsäädäntöön ja mielipiteisiin niin paikallisesti, alueellisesti, kansallisesti kuin globaalistikin.

”Näin on tapahtunut viime vuosina muun muassa lapsiavioliittojen vastaisessa työssä.”

Ihmisoikeuserustainen kehitysyhteistyö on kan-

nustanut myös monia etelän kansalaisjärjestöjä muun tautumaan palveluntarjoajasta yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi, sanoo tutkija **Tiina Kontinen** Jyväskylän yliopistosta.

”Kansainvälisten järjestöjen ja verkostojen tuki on vahvistanut ihmisoikeustyötä autoritaarisissa valtioissa.”

PIENILLEKIN TILAA

Suurten kansainvälisten järjestöjen jäsenjärjestöt ja toimistot tekevät työtään kuitenkin varsin eri lähtökohdista kuin etelän paikalliset kansalaisjärjestöt. Ne tukeutuvat maailmanlaajuisesti tunnettuihin brändeihin, jotka tuovat näkyvyyttä.

”Järjestöjen logot näkyvät autoissa sekä niiden rakentamissa kohteissa, kuten vesipumpuissa ja koulujen seinillä. Lippalakit ja T-paidat kertovat, ketkä ovat niiden vapaaehtoisia tai hyödynsääjiä”, Tiina Kontinen sanoo.

Jäsenjärjestöt hyötyvät myös suurten toimijoiden kansainvälisistä verkostoista ja ammattimaisesti toteutetuista suunnittelu-, seuranta- ja arviointijärjestelmistä. Ne auttavat järjestöjä luovimaan kehitysyhteistyön kentällä ja osallistumaan globaaliin kehityspoliittiseen keskusteluun.

Näkyvyys, kontaktit ja ammattimaiset toimintatavat helpottavat ennen kaikkea varainkeruuta muualtakin kuin omasta kattojärjestöstä.

”Suuret kansainväliset järjestöt ovat paikallisten kansalaisjärjestöjen ylivoimaisia kilpailijoita monissa rahoitushauissa. Lisäksi ne maksavat työntekijöilleen paljon parempaa palkkaa kuin paikalliset järjestöt”, Kontinen sanoo.

Hän huomauttaa, että etelän kansalaisjärjestöjen on vaikea hankkia riittävää paikallista rahoitusta. Valtiot, poliitikot eivätkä yritykset tue järjestöjä, elleivät ne saa vastineeksi näkyvyyttä.

Useimmat järjestöt toimivatkin aktiivijäsentensä lahjoituksilla ja varainkeruutapahtumien tuotoilla, Kontinen sanoo.

”Yksittäiset ihmiset tukevat taloudellisesti ennen kaikkea perhettään tai sukuaan. Kaupungeissa keskiluokkaisella palkansaajalla voi olla samanaikaisesti avustettavanaan vaikkapa maaseudulla asuvat vanhemmat, työtön veli, opiskeleva siskonpoika ja aidsia sairastava serkku perheineen.”

Etelän kansalaisjärjestöille suuret kansainväliset järjestöt ovat myös toivottuja yhteistyökumppaneita, jotka tarjoavat resursseja ja auttavat verkottumaan.

”Yhteistyössä opitut toimintatavat lisäävät järjestöjen mahdollisuuksia hankkia omaa rahoitusta”,

Kontinen sanoo. •

Koripallo tarjoaa tytöille ja nuorille naisille itsenäisyyttä, itsevarmuutta ja liikuntaa. Pelaajat rikkovat naisten perinteisiä sukupuolirooleja.

SOMALIA

HEITTO VAPAUDEEN

Koripallo-otteluissa Somalian naiset murtavat rajojaan. Vanhoillinen, sisällissodasta toipuva maa paheksui pitkään naisten liikuntaa.

TEKSTI MINTTU-MAARIA PARTANEN KUVAT JOONAS LEHTIPUU

Aurinko porottaa vihreälle muovinurmelle, lämpötila nousee 50 asteeseen. Aikaa ei ole kuitenkaan varjossa löhöilyyn. Somaliassa, Puntmaan osavaltion pääkaupungissa Garowessa kaksi naisten koripallojoukkuetta kohtaavat toisensa.

Tuomari viheltää pilliinsä ja heittää pallon ilmaan. Ottelu on alkanut.

22-vuotias **Kowsar Abdullah** odottaa vuoroaan vaihtopenkillä. Koripalloharjoitukset ovat Abdullahille viikon kohokohta. Hän opiskelee sosiologiaa yliopistossa ja käy harjoituksissa kaksi kertaa viikossa.

”Kun pelaan, tunnen itseni onnelliseksi. Olen fyysisesti hyvässä kunnossa ja paljon itsevarmempi kuin ennen”, Abdullah sanoo. 1970-luvulla Somalia näytti aivan eri valtiolta kuin tänään.

Naiset kulkivat polvipituisissa hameissa pääkaupungin Mogadishun italialaistyyllisillä kaupunkibulevardeilla. Naiset urheilivat, liikkuvat ja pelasivat pallopelejä.

Yksi suosituimmista urheilulajeista oli koripallo. Somalialla oli naisten koripallomaajoukkue, joka harjoitteli säännöllisesti pääkaupungin urheilustadionilla.

Vuonna 1991 kaikki muuttui. Presidentti **Siad Barren** hallinto kumottiin, ja valtaan pääsivät äärivanhoilliset islamistit, jotka kielsivät naisilta urheilun. Jopa urheilun katsominen oli syntiä.

2000-luvulla terroristijärjestö al-Shaab laajensi toimintaansa Somaliassa, ja suhtautuminen urheiluun tiukentui entisestään. Järjestön tiedetään teloittaneen urheilijoita.

**VIELÄ 1970-LUVULLA
NAISET URHEILIVAT,
LIKKUIVAT JA PELASIVAT
PALLOPELJÄ SOMALIAN
PÄÄKAUPUNGISSA
MOGADISHUSSA.**

HUIVI PÄÄHÄN KENTÄLLE

Hiki liimaa värikkäät huivit otsaan. Pelaajat rullaavat pitkiä hihojaan ylös ja kaatavat vettä kasvoilleen. Kowsar Abdullah kertoo, että vaatetus on kompromissi.

”Aluksi pelasimme tavallisissa urheiluvaatteissa, T-paidoissa ja shortseissa, mutta se herätti paheksuntaa. Vaatetusta piti muuttaa.”

Jokainen pelaaja on huivin lisäksi puukeutunut polvipituisen hameeseen, jonka alla ovat verryttelyhousut. Joukkueen T-paitojen alla on pitkähihainen paita.

Yhteisö vastusti voimakkaasti naisten pelaamista, kun he viime vuonna alkoivat harjoitella. Naapuruston miehet ja pojat saapuivat koripallokentälle tuijottamaan naisia. Lopulta kentän avoimelle sivulle rakennettiin näkösuoja, jotta pelaajat saivat harjoitella rauhassa huutelevilta mieskatsojilta.

Abdullah on halunnut aina urheilla. Lapsena hän livisti pelaamaan poikien kanssa jalkapalloa, joka on Somalian suosituin urheilulaji.

”Äitini ei pitänyt siitä, että pelaan poikien kanssa. Hän halusi kieltää sen.

Livahdin kuitenkin salaa pelaamaan.”
Teini-ikäisenä Abdullah ei voinut enää pelata jalkapalloa poikien kanssa. Tytöille ei ollut joukkueita eikä urheilukenttiä.
Yliopistossa Abdullah kuuli perusteil-
la olevasta koripallojoukkueesta ja halusi heti mukaan.
”Toin vanhempani ensimmäisiin harjoituksiin katsomaan, mistä on kyse. Kun he ymmärsivät, mitä teemme, hyväksyivät he vihdoinkin harrastukseni.”

Viime vuosina naisten urheilu on yleisty-
nyt Somaliassa.
Mogadishussa on perustettu naisten koripallojoukkueita, mutta Puntmaan osa-
valtio on yhä edelläkävijä lajissa. Se on maan rauhallisimpia alueita, eikä al-Shabaabilla

VIIME VUOSINA NAISTEN URHEILU ON YLEISTYNYT SOMALIASSA.

"RAKASTAN KORIPALLOA. TOIVOTTAVASTI SAAN PELATA MYÖS TULEVAISUUDESSA."

ole siellä vahvaa jalansijaa. Vuonna 2016 osavaltiossa järjestettiin Somalian ensimmäinen naisten kansallinen koripalloturnaus sitten vuonna 1991 alkaneen sisällissodan.

Monet järjestöt tukevat naisten liikuntaa Somaliassa. Esimerkiksi Abdullahin koripallojoukkueita tukee YK:n väestöra-
hasto UNFPA, jonka toimintaa Somaliassa Suomi rahoittaa.

PAKOLAISLEIRIN ARKI UNOHTUU

”Puolustus, puolustus, muistakaa puolustus! Hyvä, hyvä!” valmentaja **Bashir Ali** huutaa pelaajille.

Pieni ja nopea pelintekijä ehtii kaik-
kialle. Hän nappaa pallon, kuljetttaa sen vastustajan pätyyn, heittää korin ja tuu-
lettaa villisti.

Yleisö hurraa.

Koripallo-ottelu on 16-vuotiaalle **Nasteho Ibrahimille** hetki, jolloin hän voi unohtaa kaiken muun. Hän on yksi Soma-

lian kahdesta miljoonasta maan sisäisestä pakolaisesta. Ibrahim asuu vanhempiensa ja kahden siskonsa kanssa pakolaisleirissä Garowen ulkopuolella.

Siellä hän kuuli koripallojoukkueesta.

”Rakastan koripalloa. Haluan kehittää taitojani lajissa. Toivottavasti saisin pelata myös tulevaisuudessa, ja ehkä tehdä siitä itselleni ammatin.”

Jos Ibrahim ei ole koripalloharjoituk-
sissa, hän tekee kotitöitä äitinsä kanssa pakolaisleirillä. Tulevaisuutta on vaikea suunnitella. Ibrahim ei tiedä, pääseekö hän opiskelemaan vai ryhtyykö palkkatyöhön.

Vain koripalloharjoitukset järjestävät arkea.

”Saanko jo mennä takaisin”, Ibrahim keskeyttää haastattelun ja juoksee kentälle.

Hyökkäys kääntyy nopeasti toiseen pätyyn. Pelaajat huohottavat.

Koripallo on hyväksi pelaajien kunnolle, mutta pelaamisella on myös syvempi tarkoitus. UNFPAn rahoittamissa koripallo-
joukkueissa puretaan tyttöihin liittyviä vanhoillisia käsityksiä ja vahvistetaan heidän itsetuntoaan.

”Pelaaminen suojelee meitä varhaiselta avioliitolta. Joukkueen jäseniltä ei jää huomaamatta, jos joku jää pois koulusta ja

Pelaajat joutuivat vaihtamaan peliasunsa aiempaa peittävämmiksi, koska yhteisöjohtajat paheksuivat heidän pelihousujaan ja T-paitojaan.

joutuu naimisiin. Joukkue luo vahvan siteen, ja huolehdimme toisistamme”, Kowsar Abdullah sanoo.

Naisten koripallo-ottelut ovat yhteisöissä suuria tapauksia. Siksi joukkueet edistävät naisten asemaa myös kertomalla otteluissa naisten sukupuolielinten silpomisen ja lapsi-
avioliittojen haitoista.

Pelin viimeiset sekunnit ovat käsillä. Tuomari viheltää pelin päättyneeksi ja julistaa tuloksen: tasapeli. Molemmat joukkueet protestoivat, ja tulos ratkaistaan vapaaehtoisilla.

Ensimmäiset kolme paria heittävät ohi. Neljäs pari ratkaisee: Abdullahin ja Ibrahimin joukkue on voittanut ottelun!

Pelaajat juoksevat kentän halki, kerääntyvät rinkiin hyppimään, huutavat ja läiskivät toisiaan selkään.

Juuri nyt he kaikki ovat voittajia. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja. KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA

Kowsar Abdullah (vas.) ja Nasteho Ibrahim pelaavat koripalloa samassa joukkueessa.

MAAILMA TULI KYLÄÄN MOBIILISTI

SOSIAALIANTROPOLOGI Sirpa Tenhunen vieraili ensimmäisen kerran Jantan kylässä Intian Länsi-Bengalissa vuonna 1999. Tuolloin kylässä ei ollut sähköä eikä puhelinverkkoa. Asukkaat elivät eristyksissä muusta maailmasta.

Vuonna 2005 jantalaisilla oli jo matkapuhelimia, joita Intian valtiollinen teleyhtiö BSNL oli jakanut heille yhteiskäyttöön. Ne latautuivat aurinkosähköllä.

Ensimmäisinä jantalaisina oman matkapuhelimen hankkivat autonkuljettajat ja pienyritykset. Vuonna 2010 lähes kaikissa kodeissa oli jo matkapuhelin. Kylän sähköistäminen vuonna 2012 kannusti loppujakin perheitä hankkimaan puhelimen.

Nykyään lähes kaikki jantalaiset omistavat vähintäänkin halvan kiinalaisen älypuhelimien.

Jantalaisten mielestä matkapuhelimet ovat muuttaneet heidän elämänsä merkittävästi, Tenhunen toteaa kesäkuussa ilmestyvässä kirjassaan *A Village Goes Mobile*. Teos on ainutlaatuisen kuvaus 20 vuosikymmenen mobiilivallankumouksesta yhdessä kylässä.

Toiseen kylään avioituneet naiset voivat nyt keskustella puhelimesta kotiin jääneen äitinsä kanssa ja säästää näin matkakustannuksia ja -aikaa. Nuoret miehet taas etsivät puhelimitse työtä kylän

ulkopuolelta ja pitävät siirtotyöläisinä yhteyttä perheisiinsä.

Taloudellisesti matkapuhelimet ovat hyödyttäneet eniten suurviljelijöitä ja yrittäjiä, jotka myyvät tuotteitaan kylän ulkopuolelle. Jantan rajojen sisällä matkapuhelimet ovat lisänneet taloudellista toimeliaisuutta ja siten kilpailua, mikä on verottanut etenkin pienyritysten menestysmahdollisuuksia ja toimeentuloa.

Koulutetut ja vauraat kyläläiset hankkivat puhelimellaan tietoa ja tekevät bisnestä, kun taas köyhät ja lukutaidottomat puhuvat puhelimellaan ja kuuntelevat sen muistikortille ladattua musiikkia ja katsovat elokuvia.

Matkapuhelimet ovat uudistaneet myös politiikan tekemisen tapoja kaikkialla Länsi-Bengalissa. Kun aikaisemmin lakon järjestämiseen kului kaksi kuukautta, nyt se onnistuu muutamassa minuutissa. Poliitikot myös reagoivat äänestäjien avunpyyntöihin aikaisempaa nopeammin.

Kylissä taas asukkaat eivät entiseen tapaan tukeudu vain paikallisiin päättäjiin vaan hakevat puhelimitse tukea asialleen myös kilpailevan puolueen poliitikoilta. Se tarkoittaa, että kyläkiistoja ei ratkota enää paikallisesti mutta paikalliset kiistat laajentuvat alueellisiksi ja jopa valtakunnallisiksi konflikteiksi.

SIRPA TENHUNEN.
A Village Goes Mobile.
Telephony, Mediation,
and Social Change
in Rural India.
Oxford University
Press, 2018.

LIIAN SUURET PANOKSET

DEMOKRATIA yleistyy Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, ja yhä useammassa valtiossa poliittinen valta jaetaan vaaleilla. Valittavan usein vaaleihin liittyy vakavaa väkivaltaa, kuten Keniassa vuonna 2007.

Laajamittaisia levottomuuksia yleisempää on vaaliväkivalta, jota ei edes mielletä poliittiseksi väkivallaksi. Se tarkoittaa vihapuhetta, uhkailua ja painostusta puolueiden sisällä ja niiden kannattajien välillä. Paikalliset kiistat myös äityvät nopeasti alueellisiksi ja valtakunnallisiksi konflikteiksi, kirjoittavat **Mimmi Söderberg Kovacs** ja **Jesper Bjarnesen** toimittamassaan artikkelikokoelmassa *Violence in African Elections*.

Väkivallan yleistymistä kirjoittajat selittävät enemmistövaalijärjestelmällä. Se kärjistää vaaleista kilpailun, jossa voittaja saa kaiken, eikä häviäjälle jää mitään. Olennaista on, että vaaleissa kisataan poliittisen vallan lisäksi rahasta: voittaja hallitsee valtion taloutta, raaka-aineiden tuotantoa ja kauppasopimuksia.

Kirjoittajien mielestä ainoa keino vähentää vaaliväkivaltaa on pienentää panoksia vaaleissa. Poliittista ja taloudellista valtaa on hajautettava, ja häviäjän asema on turvattava vaalien jälkeen. Poliittinen virka ei saisi myöskään suojata väkivaltaa ja ihmisoikeusrikkossyyteitä.

MIMMI SÖDERBERG KOVACS & JESPER BJARNESEN
(toim.). *Violence in African Elections. Between Democracy and Big Man Politics.*
Zed Books, 2018.

KRIISINHALLINNAN TYÖKALUPAKKI TUTUKSI

TURVALLISUUS on tilanne, jossa ihmiset tuntevat olonsa turvalliseksi, **Anne Palm** kirjoittaa **Roope Siirtolan** kanssa toimittamassaan teoksessa *Yhdessä enemmän*.

Palm muistuttaa, että maailman monimutkaiset kriisit voidaan ratkaista vain monialaisella yhteistyöllä. Se käsittää sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa, humanitaarista apua ja kansainvälistä pelastustoimintaa, rauhankäytöstä ja kehitysyhteistyötä.

Kriisinhallinnan asiantuntijan **Kalle Liesisen** mukaan kokonaisvaltainen kriisinhallinta tuottaa tuloksia mutta vaatii paljon resursseja, sitoutumista ja monikansallista yksituumaisuutta.

”Väkivalta on saatava hallintaan, inhimillinen kärsimys ja hätä loppumaan, hallinto ja oikeusvaltio toimintakykyisiksi sekä tavallisten ihmisten tulevaisuudennäkymät valoisiksi.”

Kehityspoliitikan neuvonantajat **David Korpela** ja **Lotta Valtonen** ulkoministeriöstä viittaavat tuoreeseen Maailmanpankin ja YK:n raporttiin, jonka mukaan kehitysyhteistyön lopettaminen konfliktin takia on pahentanut kriisin vaikutuksia ja hankaloit-

tanut paluuta rauhan aikaan.

He haastavatkin kriisinhallinnan perinteisen työnjaon, jossa väkivaltaiseen konfliktiin puututaan ensisijaisesti poliittisella painostuksella, talouspakotteilla, rauhankäytöksellä, humanitaarisella avulla ja sotilaallisella väliintulolla. Kirjoittajat myöntävät, että vielä ei ole ratkaistu sitä, miten kehitysyhteistyötä parhaiten toteutetaan konfliktin keskellä.

Ulkopoliittisen instituutin vieraileva vanhempi tutkija **Olli Ruohomäki** on toista mieltä muiden kirjoittajien kanssa. Hän huomauttaa, että tähänastiset kokemukset kriisinhallinnan vaikuttavuudesta eivät mairittele. Hän suosii laajojen ja kunnianhimoisten operaatioiden sijaan ketteriä ”kirurgisia tiimejä”, jotka etsivät ratkaisua selkeästi määriteltynä ongelmaan.

Ruohomäen mielestä on myös hyväksyttävä se, että ”ulkopuolisilla on lopulta melko vähän annettavaa monimutkaisten ongelmien keskellä kamppaileville yhteiskunnille. – Viime kädessä muutos tulee yhteiskuntien sisältä, jos on tullakseen”, hän kirjoittaa.

ROOPE SIIRTOLA & ANNE PALM (toim.).
Yhdessä enemmän.
Kriisien hallintaa kokonaisvaltaisesti.
WISE, 2018.

The Uncondemned -dokumentti esitetään Maailma kylässä -festivaalissa Helsingin Kaisaniemen puistossa lauantaina 26. toukokuuta 2018 klo 14.00–15.25 / Kyläkirjo (On the Rocks). Dokumenttia seuraa englanninkielinen keskustelutilaisuus seksuaalisesta väkivallasta sodankäynnin välineenä.

RAISKAAJAT TUOMIOLLE

THE UNCONDEMNED -dokumentti kertoo vuoden 1994 Ruandan kansanmurhaa selvittävästä sotarikosoikeudenkäynnistä Tansanian Arushassa.

Oikeustrillerissä joukko asianajajia ja aktivisteja eri puolilta maailmaa vaatii, että kansanmurhan aikana tehdyt raiskaukset tuomitaan sotarikoksina ja rikoksina ihmisyyttä vastaan. Kerta olisi ensimmäinen, vaikka kansainvälisessä oikeudessa raiskaus on ollut sotarikos vuodesta 1919.

Samaan aikaan ruandalaisnaiset vaarantavat henkensä todistaessaan kokemuksistaan. He haluavat oikeutta, eivät kosta.

”Kun kertoo totuuden, ei pelota”, yksi todista- jista sanoo dokumentissa.

PUHDASTA VETTÄ NEPALIN MAASEUDULLE

Ensimmäistä kertaa Euroopan unioni rahoittaa suomalaista kehitysyhteistyöhanketta. EU:n antamalla 20 miljoonalla eurolla lisätään kastelua ja rakennetaan polttopuuta säästäviä uuneja Nepalín Kaukolännessä.

TEKSTI ELINA VENESMÄKI KUVA TUUKKA ERVASTI

Nepalín Kaukolännessä ajatellaan, että naiset ja tytöt ovat kuukautisten aikana saastaisia. Kerran kuukaudessa heidän on poistuttava kodistaan vajaan tai muuhun asumukseen. Niissä ei ole lämmitystä eikä muita mukavuuksia.

”Tapa on ikiaikainen ja edelleen vahvasti voimissaan”, kertoo vesialan erityisasiantuntija **Jukka Ilomäki** Suomen Nepalín-suurlähetystöstä.

Aina välillä maassa kuulee uutisia tytöistä tai naisista, jotka ovat kuolleet vajassa kylmyyteen tai häämyrkytykseen.

Tapa on haitallinen myös hygieniasyistä, sillä kuukautisten aikana naiset eivät saa tehdä tarpeitaan käymälään. Käymälän ulkopuolella ulosteet houkuttavat karpäsiä, jotka levittävät taudinaiheuttajia muun muassa ruokaan.

VETTÄ SUORAAN KYLIIN

Perinnettä pyritään kitkemään Suomen vesihankkeessa Kaukolännessä. Hankkeeseen osallistuvat myös Nepalín valtio ja Euroopan unioni, joka tukee hanketta 20 miljoonalla eurolla.

EU tukee ensimmäistä kertaa suomalaista kehitysyhteistyöhanketta.

”Unionin edustajat tutustuivat useisiin hankkeisiin ja valitsivat tämän, koska olivat tyytyväisiä aikaisempiin tuloksiimme. Hankkeemme sopi muutoinkin heidän ajattelu-tapaansa”, Jukka Ilomäki kertoo.

Valtaosa EU:n tuesta Nepalille ohjataan suoraan valtiolle maatalouden tukemiseen. Nyt EU halusi tukea myös ruohonjuuritason

hanketta, joka välittömästi auttaa haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, Ilomäki kertoo.

Suomi on tehnyt kehitysyhteistyötä Nepalissa 1990-luvulta lähtien. Keskilännen hankkeen tavoitteena on parantaa sekä puhtaan juomaveden saatavuutta että ruokaturvaa.

Kyliin rakennetaan vesijohtojärjestelmä, joka vapauttaa naiset ja tytöt päivittäisiltä vedenhakumatkoilta muihin toimiin. Vesi ohjataan lähteistä kyläläisille pitkillä letkuilla. Samalla rakentajat varmistavat, että vesilähde pysyy puhtaana eivätkä eläimet pääse sitä likaamaan.

Hankkeessa kyläläisiä kannustetaan hyödyntämään vettä eri tavoin, kuten tuottamaan pienvesivoimaa.

Ruokaturvaa parannetaan perustamalla esimerkiksi keittiöpuutarhoja. Vihannekset täydentävät ja rikastuttavat muutoin yksipuolista ruokavaliota, joka syrjäseuduilla koostuu monesti vain riisistä ja linsseistä. Pienimuotoisella kastelulla puutarhojen lajikevalikoimaa voidaan laajentaa ja satokautta pidentää.

Lisäksi koteihin rakennetaan polttopuuta säästäviä uuneja.

OMAA RAHAA HANKKEISIIN

Nepalín valtio ja paikalliset ihmiset osallistuvat vahvasti Kaukolännen vesihankkeeseen. Yhteistyötä tehdään paikallisten käyttäjäkomiteoiden kanssa, jotka hankkivat itse materiaalit sekä rakentavat ja ylläpitävät vesijärjestelmiä.

Kyläläiset osallistuvat myös hankkeen

Saraswoti Dewi Dhama, 25, pesee lounasastiota Dotín piirikunnassa Nepalín Kaukolännessä.

kustannuksiin. Komiteoissa sovitaan maksuista ja palkasta, joka suoritetaan huoltomiehelle tai -naiselle rahana tai esimerkiksi viljana.

Helpon rahaa järjestetty piensähkövoimaloiden rakentamiseen, kun taas vesijärjestelmän rahoitus voi olla vaikeaa.

”Kylissä on totuttu siihen, että naiset ja tytöt hakevat juomaveden, eikä sitä pidetä ongelmana. Sähkö tuntuu jotenkin hienommalta”, Jukka Ilomäki toteaa.

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

KAUKOLÄNNEN VESIHANKE NEPALISSA

- Kaukolännen vesihanke käynnistyi vuonna 2006. Toinen vaihe toteutettiin vuosina 2010–2016.
- Hankkeen kolmas vaihe maksaa yhteensä 60,2 miljoonaa euroa vuosina 2016–2022. Euroopan unionin osuus summasta on 20 miljoonaa euroa, Suomen 15 miljoonaa ja Nepalín hallituksen ja kyläläisten 25,2 miljoonaa euroa.
- Hankkeen tavoite on järjestää vesihuolto 351 000 ihmiselle, kastelua 50 000:lle ja vesivoimaa 30 000 ihmiselle.

Maailma 2030.fi

Maailma 2030 -sivustolla uutta:

Världen 2030

Ilmastonmuutos & kehitys

Miten Suomi kehitysyhteistyön avulla tukee ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista? Tutustu uuteen koululle suunnattuun sisältöön!

”Aion jatkossakin kysyä, mitä kuuluu”

Lumi Young oppi Gazassa sen, miten työyhteisön saa toimimaan.

TEKSTI PÄIVI ÄNGESLEVÄ KUVA SAMULI SIIRALA

”P alasin äskettäin Gazasta, jossa työskentelin apulaisasian-
tuntijana YK:n Palestiinan pakolaisten avustajajärjestössä
UNRWAssa. Tehtäväni oli edistää sukupuolten tasa-arvoa.
Kokouksissa olin se takapiru, joka nosti kätensä ja
muistutti: Entä naiset ja tytöt?
Gazassa asuu yli kaksi miljoonaa ihmistä, joista
70 prosenttia on Palestiinan pakolaisia. UNRWA tarjoaa

heille valtion peruspalvelut, kuten koulutuksen, terveydenhuollon,
sosiaalipalvelut ja ruoka-avun. Yritin huolehtia siitä, että palvelut ovat
tasapuolisesti kaikkien ulottuvilla. Lisäksi johdin kehitysyhteistyö-
hankkeita, joihin paikalliset naisjärjestöt osallistuvat.

Oivalsin Gazassa sen, että ihminen on jotain suurempaa kuin
hänen työnsä.

Suomessa kysytään, mitä teet ja missä olet opiskellut. Arabiyhteisöä
kiinnostaa, mistä tulet ja millainen on perheesi. Ihminen määritellään
yhteisön kautta.

Vasta sen jälkeen siirrytään työasioihin.

Aluksi se oli väsyttävää. Tapasin työssäni paljon ihmisiä. Yritin painaa
mieleeni nimen ja yksityiskohtia, kuten tuoreet perhetapahtumat.
Mietin, miten luovin kiireessä, sillä eihän perheestä voi aina puhua tunteja.
Entä mitä kerron itsestäni? En voinut sanoa, että lähden poikaystäväni luo.

Ajattelin tasa-arvoyksikköäni, jossa työntekijöitä oli yli kaksikymmentä.

Tiesin heidän ilonsa ja surunsa, olin läsnä häissä ja hautajaisissa.

Kun jollakulla oli ongelmia, niistä puhuttiin avoimesti. Kun yöllä oli ilmaisku,
tiesin, ketkä olivat valvoneet lastensa kanssa ja tulevat töihin väsyneinä.
Silloin osasin olla parempi johtaja, työkaveri ja ystävä.

Aloin pohtia meitä suomalaisia. Miten kohtaamme toisemme töissä?

Yhteisöllisyys luo turvaa. Jos ymmärtää työkavereitaan, voi puhua
avoimemmin. Ongelmat voi ratkoa aiemmin ja helpommin. Tyytyväinen
ihminen tekee työnsä paremmin kuin tyytymätön. Työpaikalle syntyy
ymmärtämisen ja välittämisen kulttuuri, ja siitä haluan pitää kiinni.

Aion ottaa jatkossakin töissä tarvittavan ajan ja kysyä, mitä kuuluu.” •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

LUMI YOUNG

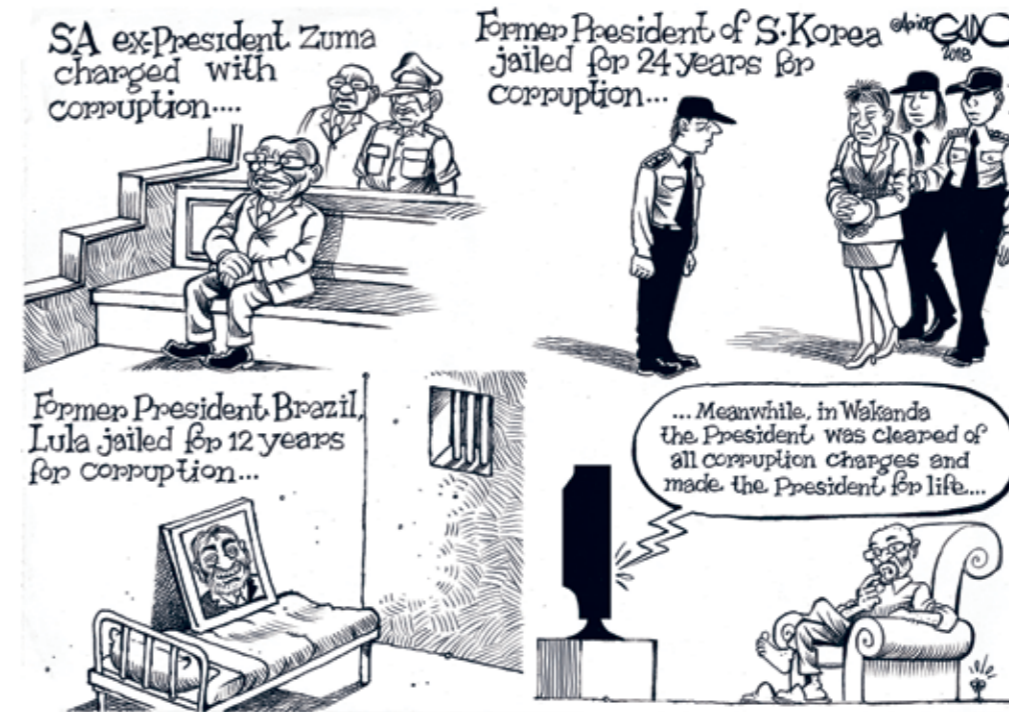
IKÄ: 32

KOULUTUS: Maisteri
turvallisuuden ja kehityksen
koulutusohjelmasta Bristolin
yliopistosta vuonna 2011 ja
ylioppilasmerkonomi Mäkelän-
rinteen lukiosta ja Helsinki
Business Collegesta vuonna 2005

TYÖSKENTELI:

Apulaisasian-
tuntijana YK:n
Palestiinan pakolaisten
avustajajärjestössä UNRWAssa
vuosina 2015–2018

JATKAA TYÖHÖN: Määräaikainen
viestintäkonsultti UNU-Widerissä,
YK-yliopiston kehitystaloustieteen
tutkimusinstituutissa

Lahjomattomat PRESIDENTIT

ETELÄ-AFRIKAN entistä presidenttiä **Jacob Zumaa** syytetään petoksesta, kiristyksestä ja korruptiosta. Lahjusepäilyt liittyvät kahden miljardin euron asekauppoihin, joita hän junaili varapresidenttinä kaksikymmentä vuotta sitten.

Zuma on mielestään poliittisen salaliiton uhri, sillä korruptiosyytteet oli kertaalleen hylätty ennen hänen valintaansa presidentiksi vuonna 2009.

Etelä-Korean syrjäytetty presidentti **Park Geun-hye** on puolestaan tuomittu korruptiosta 24 vuodeksi vankilaan. Oikeuden mukaan hän on pyytänyt lahjuksia lähes 29 miljoonan euron arvosta paikallisilta suuryrityksiltä, kuten Samsungilta ja Lottelta. Lisäksi hän on delegoinut valtaansa läheiselle ystävälleen **Choi Soon-silille**.

Park ei tunnusta syyllisyyttään mutta katuu

yhteistyötään Choin kanssa.

Brasiliassa taas entinen presidentti **Luiz Inácio Lula da Silva** kärsii 12 vuoden vankeusrangaistusta niin ikään korruptiosta. Tuomittunakin hän haluaisi osallistua ensi syksyn presidentinvaaleihin.

Entä mitä tapahtuu Wakandassa, amerikkalaisista sarjakuvista ja toimintaelokuvista tutussa itäafrikkalaisessa valtiossa, joka ei ole vain kuvitteellinen vaan myös täydellinen?

Tansaniaalaista sarjakuvapiirtäjää **Gadoda** erehdyttävästi muistuttava mies kuulee televisiosta, että maan presidentti on vapautettu kaikista korruptiosyytteistä ja nimitetty virkaansa elinikäisesti... •

TIINA KIRKAS

kehitys utveckling

JULKAISIJA
Ulkoministeriö
Viestintäosasto
Kehitysviestintä
PL 481, 00023 Valtioneuvosto

**TILAUKSET JA
OSOITTEENMUUTOKSET**
Verkossa kehityslehti.fi/tilaa-lehti/
Puhelimitse tiistaisin ja
torstaisin klo 9–11/Lönnberg
040 536 9001

TOIMITUSNEUVOSTO
AD Teemu Heinilehto
toimittaja Janne Hopsu
asiantuntija Lydyia Kilpi
apulaisosastopäällikkö
Kristiina Kuvaja-Xanthopoulos
osastopäällikkö Jouni Mölsä (pj.)
toiminnanjohtaja Salla Nazarenko
professori Anja Nygren
professori Jukka Pirttilä
osastopäällikkö Satu Santala
toimittaja Jyrki Saarikoski
toimittaja Sami Sillanpää
toimittaja Aishi Zidan

PÄÄTOIMITTAJA
Pasi Nokelainen
0295 295 350 115, 050 339 5860
pasi.nokelainen@formin.fi

TOIMITUSSIHTEERI
Tiina Kirkas

ULKOASU Sissu Muhujärvi

PAINATUS Lönnberg, Helsinki

ISSN 0787-0418

Lehden sisältöä lainattaessa
on lähde mainittava. Artikkelit
edustavat kirjoittajiensa kantaa.

Neljä kertaa vuodessa
ilmestyvä Kehitys-Utveckling
on tilaajille maksuton.

Kehitys-Utveckling 3.2018
ilmestyy syyskuussa.

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

FÖR ATT VÄRLDEN INTE ÄR FÄRDIG.

[KEHITYSLEHTI.FI/PASVENSKA](https://kehityslehti.fi/pasvenska)

De artiklar i den tryckta tidningen som finns översatta till svenska känner du igen på länken.

LÄS ARTIKLARNA på webbplatsen kehityslehti.fi/pasvenska